

A. SAULIETS

NEPILNĪGAIS

TRAGIKOMEDIJA TRIJOS CĒLIENOS

J. ROZES APGĀDĪBĀ, RĪGĀ, KR. BARONA IELĀ 5

DRAMATISKAIS PERSONALS.

LIELVEJA KUNDZE — lauku-sētas īpašniece, atraitne.

ARTURS,

ELVIRA,

VALDIS,

MARĪTE — Lielvēja kundzes dēli un meitas.

MARIS VALKS — saukts NEPILNĪGAIS — namdaris.

ELZA — Elviras draudzene, viesņa no pilsētas.

CIMDIŅŠ — galanteriju tirgotājs no pilsētas.

KALKŪNS,

KALKŪNIETE,

LABJĀNIS — Lielvēju kaimiņi un radnieki.

MIRKSIENE — atraitne-vaļiniece.

SALNA — apkārtgājēja nabadze.

GAILIS — veikalnieks.

LAIKS UN VIETA.

Divdesmitā gadsimta pirmais ceturksnis. Novads
Latvijas vidienā.

SKATUVE.

Pirmais cēliens: Māra Valka dzīvoklis Meža-mājā.

Otrais cēliens: Viesistaba Lielvējos.

Trešais cēliens: Māra Valka dzīvoklis Meža-mājā.

PIRMAIS CĒLIENS.

Māra Valka mājoklis Meža mājā. — Sienas no dzintarainīdzeltēniem balķiem. Tēsti griesti uz tādām pašām sijām. Labajā pusē, vairāk uz priekšu, kā plati vārti ar vellvaini liektu augšgalu — lūka no priekšnama, kuŗš, kā šaura priekštelpa, mājai gar pašu vienu malu. Pa lūku, taisni pretī, redzamas zemāk durvis no priekšnama uz āru. No priekšnama istabā uznākams pa divām vaj trim blūku pakāpenēm, jo istabai klons, mājas neparastās un savādas būves dēļ, stāv augstāk nekā priekšnamam. Priekšnamā pa lūku, cieši tai blakus, manāmas blūka trepes, pa kuŗām kāpjams uz mājas augšieni. Kreisajā pusē, arī vairāk uz priekšu, āra lūkai taisni pretīm, otra lūka, tikai šaurāka, uz mājokļa pārējo daļu. Blakus šai lūkai, uz istabas dibenu, māla krāsns ar nokvēpušu rovi. Ap krāsni un rovi salikti sausi zari un zāļu stibri iekuriem. Dibenā, pret vidu, liels logs. Pa labi no loga nekrāsots un neklāts galds, pie kuŗa neliels sols. Uz galda māla ūdens krūze. Pa kreisi no loga lāva, uz kuŗas saliktas sausas sūnas un segas. Lāvas galvgalī, pretī logam, nostādīts liepas vaj apses blūķis cilvēka augumā, un augšgals tam izveidots kā sievietes galva un krūtis. Vienas lūkas palodā aizsprauts nodzeltējis apses zars, otras lūkas — pīladža, pie kuŗa karājas sarkani ogu čemuri. —

Agrs rudens rīts. —

Pa lūku kreisajā pusē redzams, ka mājokļa tālākā daļa jau pilna sārtas rīta saules, kamēr priekšējā daļa vēl kā ēnā; turpretī priekšnams aiz lūkas labajā pusē paliek vienmēr krēslains.

Māris Valks.

Stalta un spēcīga auguma, ar tumšu, gaŗu bārdu un kupliem matiem, kuŗos jau sudrabotas švikas; ar platu brūnu mēteli uz pleciem, kuŗš atgādina vaļīgi uzmestu togu, ar kailu kaklu un pusvaļējām krūtīm, uz kuŗām kamzoli ne visai rūpīgi aizākēti, stāv lāvas galā pie loga, pretī darināmam tēlam, un rokā viņam spožs nazis vai kalts ar slīpu galu griešanai; brīdi viņš skatās uz tēlu, kā pats sevī ko meklēdams, kā vērodams ko un pētīdams; tad viņš paceļ kalnu un tuvojas tēlam kā uz vieglu griezienu; bet tūlīt arī roka ar kalnu nosligst viņam gaŗ sāniem un viņš pats sevī it kā saplok; pēc tam viņš nosviež kalnu uz logu, ceļ rokas sev pie galvas un smagi nopūšas. Nē, nē: ne tas!.. Tā nebūs viņa!.. Nē, tā nebūs viņa!.. Par ko es nevaru un nevaru tur kokā atrast tā, ko pats sevī redzu?.. Aizlikdams rokas sejai priekšā. O... tu zudusē!.. Paliek brīdi tā, kā sevī lūzdams, un tad strauji pagriežas pret lūku no priekšnama.

Lielvēja kundze.

Vecīga dāma, padrukna, gērbusēs kā pilsētniece, ar gredze-
niem pirkstos un spīdīgu pulkstena ķēdi ap kaklu; ienākuse
no āra un nemanīta uzkāpuse augšā, nostājas lūkā un kā brī-
nēdamās un arī ar tādu nožēlošanas smīnu skatās uz Valku.
Labrīt, meister! — Tu arī svētdien ap to savu
darbu — ?

Māris Valks.

Iedams soli viņai preti un atņemdams labrītu. Aktā... šo-
dien svētdiena?..

Lielvēja kundze.

Nujā! — Un tad tu arī to vairs nezini... kad ir
svētdiena?

Māris Valks.

Nezinu...

Lielvēja kundze.

Vai, vai, Māri!.. Ieskatās ciešāki viņam sejā un domīgi
paloka galvu. Bet — skaties: tur jau nu atkal būs
kāds cilvēks vaj... he he he! Saki, kā tev tādas
lietas beidzot neapnīk?

Māris Valks.

Kā neizprasdams, bet labsirdīgi. Par ko lai apnīktu?
Pavelk solu no galda, kur viesņai atsēsties.

Lielvēja kundze.

Apsēzdamās. Kā nu ne: dienu no dienas un gadu
no gada griezt tos liepas vaj apses blūkus! Ieturē-
damās aizvienam tādā kā lielmanīgā, kaut arī laipnā tonī,
kā ar zemāk stāvošu un vientiesi runādama. Cik tu neesi
viņu jau griezis un kalis... bet tikpat tur nekas
neiznāk!

Māris Valks.

Neiznāk!.. Kā sevī grimdams; nolaidis galvu un nopūs-
damies. Tas ir tiesa... Neiznāk...

Lielvēja kundze.

Pasmiedamās. Tad tas jau ir... ka neiznāk! Un kas tad arī tur var iznākt — no malkas... he he he! Kur tu viņus liec, tos cilvēkus, kad tiek gatavi?

Māris Valks.

Kā noguris. Krāsnī.

Lielvēja kundze.

Krāsnī!?

Māris Valks.

Krāsnī!

Lielvēja kundze.

Strādā — un pats atkal savu darbu nīcīni ārā!..

Māris Valks.

Kā sevi skaidrodamies, cietāki. Vaj es to tikai viens daru?

Lielvēja kundze.

Nujā... to jau es nezinu... Tikai — kas tad no tāda darba par labu tiek —?

Māris Valks.

Un kas no tāda darba par sliktu tiek?

Lielvēja kundze.

Paskatās uz viņu brīnēdamās — kā kad viņš runātu prātīgāki, nekā varētu no viņa gaidīt. Bet — ē... vajag tak arī kāda labuma! Lai kas ienāk! Kam tad šitāds tavs darbs un šitāda tava dzīve der?

Māris Valks.

Ar tādu sāpīgu smīnu. Un cik tavs darbs un tava dzīve der?

Lielvēja kundze.

Mans darbs un mana dzīve —? He he he!.. Kā kad viņš atkal būtu izrunājis ko pavisam aplamu, ko tikai arī no viņa varētu sagaidīt. Kā tu ar' dumi runā!

Māris Valks.

Vaj tu domā, ka vairāk, kā dūmi no apses malkas? .
Kad tie izkūpējuši, tad — vairak nekā! Atsēstas uz
sola otra gala. Vaj nav tiesa?

Lielvēja kundze.

Pamet ar galvu un smīn — kā piekrit dažreiz mazu bērnu
valodai. Tā jau ir, Māri, tā jau ir! .. Griez vien tos
savus blūkus! .. Tikai — vai tu pats ar' zini, ko
par tevi un taviem blūkiem runā citi cilvēki?

Māris Valks.

Nezinādams zinu. Bet kas man par to, ko viņi
runā?

Lielvēja kundze.

He he he! .. Tu taisot elka-dievus ... Jā! ..

Māris Valks.

Paskatās uz viešņu asāki; bet tad pasmaida. Jāgan. taisu.
Bet kuram nava sava elka-dieva? Citam gudrāks,
citam dumāks .. bet ikvienam viņš ir!

Lielvēja kundze.

Nu redz še, kā tu runā! .. Nujā ... un naktīs tu ar
saviem elkiem viens pats te runājoties — esot
noklausījušies. Jā: tu runājoties ar šitiem blūkiem
kā ar dzīviem! ..

Māris Valks.

Un kāpēc lai es ar viņiem nerunātos?

Lielvēja kundze.

Bet ar cilvēkiem tu nereti pavisam nerunā. Ar
nedzīviem kokiem —!

Māris Valks.

Ka ar viņiem labāk var ... Skumji pasmiedamies. Šie
koka blūki ir dzīvāki kā cilvēki!

Lielvēja kundze.

Atkal augstprātīgi-laipni pamezdama ar galvu un nosmiedamās. Nu jau tu atkal gaušā vien!.. Tad nopūsdamās ar nožēlošanu. Jā — ko lai dara: kādu kuņam Dievs to mūžu nolīcis!..

Māris Valks.

Acīm uzdzirkstot. Tā, tā!.. Pieceļas kājās un nostājas Lielvēja kundzei priekšā. Cik gadu ir, kamēr mēs, Marta, esam pazīstami? Vaj nebūs kādu trīsdesmit — ?

Lielvēja kundze.

Būs jau tā, Māri.

Māris Valks.

Un par tādu laika gabalu, es domāju, mēs būtu gan varējuši iegūt tiesību — teikt viens otram patiesību bez kādas mānīšanās?

Lielvēja kundze.

Kā tad, Māri! — Manam vīram tak tu biji tas tuvākais cilvēks pasaulē! Vaj tad viņš citādi būtu par tevi arī savā pēdīgā stundiņā tā rūpējies!.

Māris Valks.

Savilkdams pieri. Ja, ja, Marta... tas ir tiesa: viņš ir par mani rūpējies!

Lielvēja kundze.

Un vaj es ar' esmu pret tevi slikta kad bijuse? Dzīvo tu sava paša celtā mājā... kā mans vīrs to novēlējis... un vaj tev par to kāds prasa ko? .

Māris Valks.

Neprasa?..

Lielvēja kundze.

Drusku apjukuse. Nujā... jā nu tu pats no sava laba prāta man ko devis... tad tas ir... Un devis

jau esi... tur nav ko runāt... un es jau to vienmēr iedomāšu, ko tu man esi palīdzējis!..

Māris Valks.

Nepacietīgi. Saprotams, saprotams!.. Bet tad jo labāk mēs varētu viens otram patiesību teikt — vaj ne?

Lielvēja kundze.

Nujā, Māri — tikai patiesību!

Māris Valks.

Gaužām jauki!

Lielvēja kundze.

Es citādi neesmu to arī nekad darījuse!

Māris Valks.

Ticu, ticu!.. Un ta patiesība nu mums vienam pret otru ir tāda: tu mani turi jau labi ilgi par prātā jukušu — un tas arī laikam ir tiesa, es tevi, tāpat jau labi ilgi, turu par tādu, kas nemaz prātā nevar jukt — un tas arī laikam ir tiesa!

Lielvēja kundze.

Kā satrūkusēs. Kam nu, Māri, tā —? Es jau nekā ļauna... Bet cilvēki runā... nu, ka tu esot tāds — tāds —

Māris Valks.

Nepilnīgs, Marta... ha ha ha! Kas tev tur ko kautrēties?

Lielvēja kundze.

Nujā... tā jau runā...

Māris Valks.

To es domāju! — Bet — ka tikai viņi paši vien pilnīgi... un, protams, tu ar'... tad jau nav nekā ko bēdāt!.. Nomierinādamies iet kādas reizes par istabu un tad apsēstas vecā vietā.

Lielvēja kundze.

Acīm viņu pētīdama. Lai nu tas kā būdams... Bet to jau gan tu slikti izdarīji, Māri, ka te mežā to māju uzcēli un sāki viens pats dzīvot!

Māris Valks.

Par ko tā?

Lielvēja kundze.

Paliec pasaulei tāds kā svešs... Aiz to arī sāk visādus niekus runāt... Būtu labāk dzīvojis turpat mājā — pie citiem cilvēkiem!

Māris Valks.

Brīdi klusējis; kā atmozdamiēs. Nav labāk pie viņiem, Marta!

Lielvēja kundze.

Kā nu ne!.. Vaj tad nu strādājis būtu ko vaj ne-strādājis — tas jau nekas... Bet tāpat tak nu, pie cilvēkiem dzīvojot, drīzāk gadītos arī ko nopelnīt!

Māris Valks.

Satrūcies. Vaj es ko parādā palicis, Marta? Tiesa: esmu mājā šad un tad maizi un pienu pēmis. Bet es varu to vēl samaksāt! Ceļas atkal kājās.

Lielvēja kundze.

Vaj nu es, Māri, par tavu parādu runāju? Tad jau gan drīzāk man būtu jārunā par savu parādu! Es to saku tikai tevis paša dēļ: — neesi jau kāds svešinieks. Bet kā tās bēdas tevi reiz aptumšojušas, tā gaismā vairs nemaz netieci!..

Māris Valks.

Pasmejas. Man te daudz gaismas! Rādīdams ar roku pret lūku uz otru istabu un uz logu. No rītiem nāk saule pie manis pa to logu, uz vakariem pa šito — gaiss visu dienu. Un naktīs te raugās iekšā mēness, un

es redzu tur augšā daudz zvaigžņu. Vaj tev, Marta,
arī patīk uz zvaigznēm skatīties?

Lielvēja kundze.

Brīnēdamās. Uz zvaigznēm —?

Māris Valks.

Ja — uz zvaigznēm! Tā vēlu, pēc pusnakts —
kad visa pasaule jau gul?..

Lielvēja kundze.

Ko tad es tur zvaigznēs —? Tu jau nu runā vien
kā —!

Māris Valks.

...nepilnīgs!.. Saki vien droši! Tur nav tev ko
bīties!

Lielvēja kundze.

He he he!.. Bez jokiem — kā nepilnīgs!

Māris Valks.

Nu tā ir pareizi!

Lielvēja kundze.

Nu zvaigznes paliek zvaigznes: — ko tad es tur
skatīšos!..

Māris Valks.

Un tad jau tu nebūsi arī dzirdējuse, kā zvaigznes
runā?

Lielvēja kundze.

Ko t'nu!..

Māris Valks.

Vēlu naktī viņas runa!

Lielvēja kundze.

Ej nu, ej, Māri!.. Tu jau nu muldi vien tādus
niekus!

Māris Valks.

Kā citu ko domādams un sevī grimdams. Cik tas ir slikti, ka tu neesi nemaz skatījusēs uz zvaigznēm un dzirdējuse, kā viņas runā! Slikti, slikti tas ir, Marta!

Lielvēja kundze.

Kā ar slepenām bailēm. Slikti —?

Māris Valks.

Bēdīgi pamezdams ar galvu. Slikti! — Un tad jau tu nezini to arī, ka mēness reizēm mitējas iet? Ja: viņš nostājas debess vidū un paliek aizvienām bālāks... Kad šausmas nošale pār pasauli, un viss zemes virsū un debess dziļumā paliek klusu... Tai baigā brīdī sakustas savos kapos visi mironi un taisās celties augšām... ar dūrēs sažņaugtām kaulu rokām... ar neizsakamā niknumā klabošiem žokļiem... ar kvēlošu mirdzumu dziļi iekritušās acīs — uz briesmīgu kaņu pret tiem, kas vēl dzīvi!.. Stāv tad mēness kā pie milzu kapsētas vārtiem un paliek bālāks un bālāks.. Bet tad sāk runāt zvaigznes — tālas, tālas, mūžīgas zvaigznes. Un no tā, ko viņas runā, zūd dziļās nakts bailes. Viņas paglābj pasauli no viņas pašas šausmām. Un arī mēnesi viņas it kā atsvabina: viņš iet atkal tālāk, kaut arī vēl vienmēr kluss un nobālis...

Lielvēja kundze.

Raugās uz viņu platām acīm. Es nezinu... es nezinu, Māri, ko tu nu tur runā... Aplam vien!.. Vaj tu neesi slimis?..

Māris Valks.

Viegli pasmiedamies. Ne, Marta. Tikai nepilnīgs... Un tad tu nekā nezini no tā, ko es runāju?

Lielvēja kundze.

Nudie, Māri — nezinu gan nekā!

Māris Valks.

Slikti, slikti tad!.. Bet ne: tas nebūs vis tiesa!
Tas laikam būs gan labi — nezināt... Grūti,
Marta, ir ko zināt... ai cik grūti ir zināt...
grūti!.. Nopūsdamies nolaiž galvu uz krūtīm un grimst
domās.

Lielvēja kundze.

Brīdi klusē, tad pieceļas no sola un liek roku viņam uz pleca.
Ak Māri, vecais draugs!.. Vaj tad tās jaunības
bēdas būs tev bijušas visam mūžam, ka tu vēl
aizvienām nevari sava prāta no tām atsvabināt? .
Nevari?..

Māris Valks.

Klusām, tumši. Nevaru...

Lielvēja kundze.

Tad tu viņas varbūt vēl joprojām gaidi... kā gai-
dīgi agrāk — dienām un naktīm?..

Māris Valks.

Kā pateicībā uz viņu pavērdamies. Gaidu..

Lielvēja kundze.

Ak Māri, Māri!.. Nu jau tikdaudz gadu!.. Laikam
vaj trīsdesmit!..

Māris Valks.

Trīsdesmit, Marta...

Lielvēja kundze.

Vienkārša un sirsnīga tikuse; klusā, patiesīgā balsī. Ja...
kā tas ir gājis! Toreiz bijām visi jauni un laimīgi.
Kas varēja domāt, ka tas tā beigsies? Mēs gan
vēl te — tikai jau veci; bet viņu vairs nav. Mans
draugs zem smiltīm, tavs nezin' kur...

Māris Valks.

Klusi un tumši. Nezin kur...

Lielvēja kundze.

Tak jau laikam arī viņa vairs nav dzīva. Nomira kaut kur vientuļa — un sveši ļaudis apraka. Piedod viņai: lai dus savā mierā nabadzīte!..

Māris Valks.

Nodreb kā iekšēji ieraudādamiem. Ak, Marta!.. Saņem viņas roku un spiež sev pie lūpām.

Lielvēja kundze.

Šitā es gaidīju sava nomirēja... gaidīju vaj visu gadu no vietas. Likās, ka viņš kaut kur aizgājis vien... kādā ciemā... un kaut kuŗu brīdi atkal pārnāks mājā.

Māris Valks.

Atkal kā grūta sapņa apņemts. Kaut kuŗu brīdi pārnāks mājā...

Lielvēja kundze.

Tā jau arī tu varēji gaidīt no iesākuma. Bet kur nu tagad vairs pārnāks!..

Māris Valks.

Kā atmozdamiem un saslīdamiem. Pārnāks... tur! Rāda uz darināmo tēlu.

Lielvēja kundze.

Tur —? Ak tā tu domā!.. Sāk skatīties uz tēlu — un acis viņai ieplēšas platākas un elpa it kā aizraujas. Māri, Māri!.. Nudie: tā tak ir un ir tāda kā Marija... vai Dieviņ!.. Viņa pieceļas un iet nedroši tēlam tuvāk, apraudzīdama to no vienas un otras puses.

Māris Valks.

Ari pieceļas kājās; uztraukts. Ir? Viņa ir? Tu saki, ka tā ir Marija?!

Lielvēja kundze.

Kad pieiet tuvāk, tad vairs nav. Ne: nav, nav!
Veries, kāda viņai ir tā piere — kā pakšķis!..
Un deguns Marijai nebij ne uz pusi tik liels!.. Un
kur tad šitai tā mute — kā lieli vārti... un ar
tādiem greiziem kaktiem!..

Māris Valks.

Skumji. Nav —?

Lielvēja kundze.

Ne — it nemaz nav! — Brīnums tikai, ka nupat
likās... ka tā ir un ir Marijas galva!.. Skatās ap-
kārt neizprašanā.

Māris Valks.

Kā apgurdams. Tā ir tā nelaime, Marta! Arī es rei-
zēm viņu it kā redzu... un tad atkal vairs ne.
Un es nezinu, kas tur ir par vainu. Straujāki. Bet
reiz viņa būs... un kaut arī man būtu jāzagriež
vēl tūkstots bluķu!..

Lielvēja kundze.

Atmezdama ar roku. Nieki, Māri: tur nekas neiznāks!
Tas ir vēltīgs darbs, kuram nav nekādas vērtības.
Un ja tu viņu arī iztaisītu tādu pašu, kā bija Ma-
rija — dzīva jau viņa tikpat nebūs!

Māris Valks.

Acīm uzdzirkstot; kaisli, neprātīgi. Būs!.. Viņa būs!..
Staigā ātri pa istabu. Un tad man... tad man —!

Lielvēja kundze.

Paliec nu mierīgs, Māri! Nu jau mēs plāpājam
vien tādus niekus.. Apsēstas atkal vecā vietā atpakaļ.
Sēdi nu tu ar' — un tad parunāsimies ko arī tā
prātīgi!

Māris Valks.

Ak tā, Marta? Ja, ja, ja! Arī apsēstās; ar svarīgumu seļā. Tagad nu mēs runāsim prātīgi... pavisam prātīgi!

Lielvēja kundze.

Nujā... prātīgi vajag visu runāt un darīt! Ka tu šitā, kā nupat... tad par visu tiesu var domāt, ka tu esi... ka tu esi —

Māris Valks.

Uztverdams. Jucis!.. Vaj ne, Marta?

Lielvēja kundze.

A ko tad, Māri! Cilvēki tādas lietas tūlīt mana...

Māris Valks.

Kā tad — jo viņi ir gudri! Bet nu būsim gudri arī mēs — ja! Tad par ko mēs nu gudri runāsimies, cienījamā Lielvēja kundze?

Lielvēja kundze.

Pasmiedamās. Nu taisa jokus! Nav vēl aizmirsušās tās vecās valodās... Brītiņu klusē. Bet par ko tu nemaz neapjautājies par manu atbraukšanu: es jau nu ilgi nebiju mājā bijuse!

Māris Valks.

Ja — to es redzu: tu esi nu atbraukuse!

Lielvēja kundze.

Nujā... Atbraucām šonakt lielā pulkā!

Māris Valks.

Lielā pulkā?

Lielvēja kundze.

Lielā! — Šie mazie — tavi draugi... Gan jau skries šur, lai tikai izgulas!

Māris Valks.

Kā gaišāks palicis. Valdīs un Marīte — ?

Lielvēja kundze.

Nu tak jau! Un pēc vesela gada nu atbrauca arī Elvira — un viena viņas draudzene ar'.

Māris Valks.

Kā mulsdams. Elvira ... arī Elvira atbrauca — ?

Lielvēja kundze.

Nu atbrauca! Un gan jau viņa atnāks arī uz tevi. Pa ceļam jau solījās vien: pirmā vieta, kur šī ciemā iešot — pie tevis. Un arī tur pilsētā jau tevi vienmēr daudzina: tu esot šās visulabākais draugs!..

Māris Valks.

Kā nedzirdēdams ko viņam stāsta. Elvira!.. Elvira atnāks — ?

Lielvēja kundze.

Nu zināms! Jau tūlīt šonakt būtu skrējuse, kaut nebijis tik vēlu. — Un rīt vaj parīt atbrauks vēl citi: Arturam būs līdzī vēl viens kungs ... Padzīvosim vēl te pa savu māju kādu nedēļu un tad — ! Smīn un zīmīgi paloka galvu.

Māris Valks.

Neka nesaprasdams. Un tad — ?

Lielvēja kundze.

Tad projām no šenes! Un tu jau ar' tad nāksi gan mums līdzī ...

Māris Valks.

Brīnēdamies. Es — ? līdzī — ?

Lielvēja kundze.

Nujā! — Bet lai nu tas vēl ir: tur daudz ko runāt.

O — nu jau būs, kā tu neesi to nemaz domājis!
Un tad gribējās, lai tas notiek tepat vecajā vietā...
kamēr tāda vēl ir...

Māris Valks.

Kas lai notiek? Es nesaprotu —!

Lielvēja kundze.

Pasmiedamās. To es ticu! Bet gan jau sapratīsi, un
es domāju, būsi arī priecīgs, kad Elvira pate tev
to pateiks. Es negribu aizsteigties viņai priekšā.

Māris Valks.

Minedams kā mīklu. Elvira pate man pateiks —?

Lielvēja kundze.

Nujā; pateiks! Viņa jau atnāks varbūt šodien pat. —
Bet nu man vēl jārunā ar tevi par vienu citu lietu.
Drusku jau tā kā kauns gan ir .. ka atkal tevis
jāludz...

Māris Valks.

Nu?.. Naudas vajag? Atkal naudas vajag?

Lielvēja kundze.

Tā jau ir, mīlais Māri. Iziet viņa tik briesmīgi
ātri: te ir, te atkal vairs nav! Tāpat visiem tiem
bērniem vajag: te skolas naudas, te apģērba, te
šā un tā... un arī sava prieka ikviens grib...

Māris Valks.

Ja — ikviens grib sava prieka... tas ir tiesa!

Lielvēja kundze.

Nujā... Bet vecais aizgāds mums sendienu jau
izbeidzies. Un no tās mājas ienākumiem — cik
ilgi tad tur tiek! Tādēļ jau arī jālūko iegrozīties
dzīvē citādi...

Māris Valks.

Tu domā ... iegrozīties citādi —?

Lielvēja kundze.

Jāgan, Māri! Bet papriekšu nu vēl par to naudu ... Līdz šim jau vēl vienmēr spaidu laikā esmu no tevis dabujuse ... un būs jau tev viņas laba tiesa arī izgājuse ...

Māris Valks.

Ja, izgājuse!

Lielvēja kundze.

Ar laipni-neticīgu smaidu. Izgājuse — bet visa jau nu vēl ne! — Es jau saprotu, tu pietaupi vecām dienām. Tas jau ir pareizi un prātīgi — un to arī es zinu, ka mirdams tu viņas nekam citam neatstāsi, kā tiem pašiem maniēm bērniem. Bet tev, Māri, nava ko baidīties mēs jau tevis nekad nepame-tīsim! ...

Māris Valks.

Arī. . kad man naudas vairs nebūs?

Lielvēja kundze.

Nujā!... Tu jau nu tikpat kā pie mūsu cilts pierīgšs ... kā pašu cilveks!...

Māris Valks.

Tu tā domā, Marta?

Lielvēja kundze.

Nu tak jau tā! — Bet šoreiz gan nu es atkal tevis lūgšu ... Sanāks tie ciemiņi — un ne jau kādi prastie ... Tad nevar jau tā ... Esi gan nu tik labs, mīļo Māri, un iedod!

Māris Valks.

Ja, Marta — dabūsi. Ātri ieiet pa lūku otrā istabā.

Lielvēja kundze.

Apmierināti smaida, viņam pakal noskatīdamās; tad aiziet pie lūkas un paliekusēs skatās blakus telpā. Labi, labi, mīlais Māri!.. Es jau tavu sirdi pazīstu no senu dienu: nekad tu neesi man aizliedzies... Kā savam draugam uz viņa nāves gultas apsolījies, tā arī to dari!

Māris Valks.

Iznākdams pa lūku atpakaļ. Te būs nauda. Un tā ir pēdējā: vairāk tev ko dot man nav! Saber viņai sauajā zelta gabalus.

Lielvēja kundze.

Tu jau nu tik špāso vien. gan jau vēl atradīsies! . Būsi pats aizmīrsis, kur liciš — un vēlāk tik uziesi vien! . he he he! Ak Māri, kas tev agrāk viņas bij, kas tev viņas bij!..

Māris Valks.

Tiesa, Marta: kas viņas bij!

Lielvēja kundze.

Un visas jau notērēt tās nevarēji: būs tepat kur noglabāta!

Māris Valks.

Rūgti pasmejas. Ja — man ir te noglabāts pulka naudas... pulka, pulka! Aizgriežas pret logu.

Lielvēja kundze.

Laizdama naudas gabalus no vienas rokas otrā. Mazāk jau nu šoreiz būs; bet jālūko kaut kā iztikt... Ko tur nu var darīt: kā nu būs, tā būs... Bet nu man ar' jāiet — esmu tik ilgi ar tevi runājusēs! Būs nu tie mani ļaudis visi jau sacēlušies un gribēs ēst brokastis... Tad dzīvo nu vesels! Nokāpj pa pakāpenēm lejā un iziet ārā.

Māris Valks.

Pret viņu neatgriezdamies. Ardievu, Marta! Paliel stāvam ar dziļi noliektu galvu, kamēr Lielvēja kundze iziet ārā; tad uzmetas uz lāviņas kaktā un atspiež galvu rokās.

Mirkšiene.

Pusmūža sieva, vecā novalkātā apgērbā; atver āra durvis, paglūn uz augšu un ar aizdomīgu bailīgumu uznāk pa pakāpenēm un iestājas lūkā, nedroši. Labrīt... Labrīt, kundziņ... Paklanās tā ērmīgi-iztapīgi. Labrītīņ!...

Māris Valks.

Iztrūkstas un uzlec kājās; bargi. Kas tu esi un ko tu gribi?

Mirkšiene.

Saraujas un taisās kā uz bēgšanu, vainīgi-laipni. Vai, kundziņ, kā tad jūs manis nepazīstiet? Es jau esmu Mirkšiene... ek ta Mirkša sieva, kurš gāja apkārt juntus sisdams... Bet nomira — nu jau septīts gads, kamēr esmu atraitnes kārtā... ar tiem sīkiem maziem bērniem... ,

Māris Valks.

Apmierinadamies; ar tādu sāpīgu joku kāri. Ak tad vīrs, tas Mirkšis, tev nomira?

Mirkšiene.

Ja, kundziņ — nomira gan!

Māris Valks.

Tad redz kur ērmīgs cilvēks! Kāpēc šim vaja-dzeja mirt nost?

Mirkšiene.

Nu — kad tā stundiņa bija nākuse, kundziņ. Tas bija toreiz, kad viņš Atgāzeņos sita tam cūku stālim juntu. Kā bija kritis, tā ar to pašu pagalam gan!

Māris Valks.

Vaj tas nu varētu būt tiesa: pavisam pagalam?

Mirkšiene.

Nudie, tiesa, kundziņ: pavisam! — Viņš jau ar' palūkoja reizēm par vairāk no tās pašas pudeles. Tā arī tad: skaidrā prātā jau nebijis vis, kad uz tā jumta kāpis. Vēl jau pudeli bij paņēmis ķešā līdzī . . .

Māris Valks.

Ak pudeli paņēmis ķešā līdzī? Apdomīgs vīrs!

Mirkšiene.

Ja, kundziņ, pudeli paņēmis līdzī. — Kad es tiku klāt, tad jau maz vairs dzīvības bij iekšā. „Man nu notika liels lērums . . .“ Tik to vēl man pateica. „Palūko nu, vaj tik tā pudele nav saplīsuse! . . . Un vairak ar' nekā. palika tikai klusu.

Māris Valks.

Un kas bij ar pudeli? Arī pagalam? Vaj pudele tiešām bij pagalam?

Mirkšiene.

Nijau kundziņ! Pudele bij dzīva. Tik labi bij gadījies krist . . .

Māris Valks.

Labi kritis! Teicami kritis — ka pudele palikuse dzīva!

Mirkšiene.

Bet maz jau bij tur vairs iekšā . . .

Māris Valks.

Ja, tas nu vairs nav tik labi. Bet pudele tomēr dzīva!

Mirkšiene.

Pudele nu gan, kundziņ... Bet es paliku atraitnes kārtā — ar tiem sīkiem maziem bērniem... Gadās jau nu ar' tādi labi cilvēki, kuŗi tiem nabaga bērniem palīdz: atmet šo vaj to... Un ilgi jau es biju domājuse sak, atnākšu gan kādreiz, kundziņ, pie jums... Jūs jau dažam labam esiet palīdzējuši — un arī tādiem, kuŗiem palīdzības nemaz nevajag: sak, vaj tad nu viņš mani gluži tukšā atlaidīs!..

Māris Valks.

Protams, Mirkša kundze! Un tad arī jums ir zināms, ka man te ir noglabāts daudz zelta un sudraba naudas? Vaj tas jums ir zināms?

Mirkšiene.

Ko nu es varu daudz zināt . atraitne —

Māris Valks.

Uztverdams. Ar sīkiem maziem bērniem!..

Mirkšiene.

Tā jau ir, kundziņ! Palikdama aizvienam drošāka. Tie cilvēki jau runā gan, ka jums esot... Agrāk, par namdari ejot, esot daudz sakrājuši un nu varot dzīvot bez bēdu... Un tad sadomāju: sak, atnākšu es ar' pie jums...

Māris Valks.

Gaužām prātīgi jūs esiet to darījuse, Mirkša kundze — gaužām prātīgi!

Mirkšiene.

Ko nu jūs, kundziņ, manis tā godējiet: es jau tāda goda kārot vis nevaru... Ja nu jūs man atraitnei... ar tiem sīkiem maziem bērniem... tāpat no labas sirds ko atmestu...

Māris Valks.

Apžēlojaties, Mirkša kundze! Kā tad es to nedarīšu!.. Tikai — saki, kā tas nākas, ka es... jūsu tā kā nepazīstu?

Mirkšiene.

Vai Dieviņ!.. Es jau tiku Lielvējos daudzreiz par algādzi bijuse, kad jūs vēl turpāt dzīvojāt un nevis te Meža-mājā... Jūs, kundziņ, būsi, to tikai piemirsuši!..

Māris Valks.

Piedošanu, Mirkša kundze! Es ļoti atvainojos. neņemiet man to ļaunā! Uz to vecumu nevar vairs tik labi visa iedomāt..

Mirkšiene.

Ko t' nu par to!..

Māris Valks.

Bet vaj jūs nepiesēdīsieties, cienītā kundze? Lūdzu! Parāda uz sola vienu galu, un pats atsēstas uz otra.

Mirkšiene.

Pateikšan'! Bet man jau nu, kundziņ, par to se-dešanu vis nekas nava: sēdēju jau tur ārā aiz apses, gaidīdama, kamēr ta pate Lielvējiša aiziet. Es jau tiku te gandrīz reizē ar viņu, tikai nepastāju tūlīt iekšā nākt... Atsēstas.

Māris Valks.

Cik tas slikti, ļoti cienītā Mirkša kundze! Ļoti nožēlojami, ka jūs nenacāt tūlīt iekšā! Es biju jūsu jau ilgi gaidījis!

Mirkšiene.

Vaj jūs domājiet, ka viņa man ko nosaliektoš? Kas nu to, kundziņ: ka tik viņai vienai pašai viss

tiktu!.. Izputinājuse ij Lielvēju, ij jūsu labumu... ar tiem smalkajiem viesiem dzīrodama un pa pilsetu žaustīdamās!.. Ar zobiem viņa mani apēstu, kad te satiktu!.. Nogaidīju labāk turpat aiz apses, kamēr šī aiziet, un tikai tad nācu iekšā.

Māris Valks.

Ļoti laipni no jums, visai cienītā kundze, ka jūs beidzot tomēr nacāt iekšā! Ak kāds zaudejums, ja tas nebūtu noticis! Tikai — vaj jums nebija no manis bail, jo cilvēki tak saka, ka es esot traks —?

Mirkšiene.

Ko t' nu cilvēki!.. Vai Dieviņ, ko viņi visu nerunā!.. Daži jau nekaunās par visu tiesu teikt, ka jūs neesot riktīgi jau no tā laika, kad uzcēlāt te mežā šito māju un atnācāt viens pats šur dzīvot...

Māris Valks.

Un ka es taisu no koka elka-dievus?

Mirkšiene.

Riktīgi! — Bet kas tad tur par sliktu? Sak, arī baznīcā jau vēl tādi ir. Es pate vienā baznīcā redzēju, ka viens apustulis bija iztaisīts no koka... teica, ka vaj Lukāss esot. Tikai nozeltīts. Sak, tāpat jau viņš arī savus var nozeltīt!..

Māris Valks.

Zināms, augsti godājamā Mirkša kundze! Kapēc gan es nevaru viņu nozeltīt? To jūs teikuse gaužām labi!

Mirkšiene.

Pavisam droši. Tad es jau to saku! — Un esot nepilnīgs... Sak: lai nu Dieviņš dod katram tādu prātu, kā ir Meža-mājas kungam! — Tikai to nu jūs nebijāt gan labi darijuši, ka devāt tai Lielvē-

jišai naudu. Spīdēja pilna sauja — un aizgāja
žvadinādama vien. Tā jau viņa aizvazās visu
jūsu mantu, un beigās jums pašiem vēl pietrūks!

Māris Valks.

Taisnība ir, Mirkšien: tā bija mana pēdīgā nauda
— vairāk man nav!

Mirkšiene.

Sabījusēs. Vai Dieviņ!.. ko jūs, kundziņ, nu ru-
nājiet?..

Māris Valks.

Ja, Mirkšien: vairāk naudas man nav!

Mirkšiene.

Ar nelaimīgu seju. Nudie gan — tad nepilnīgs!.. Jau
mana sirds tur aiz vārtiem paredzēja, ka labi ne-
būs... Un tā arī tas ir...

Māris Valks.

Ha ha ha!.. Nebīstāties vis: es jūs tikai drusku
pamānīju. Man vēl ir daudz naudas — kā te
apakšā, tā tur augšā. Bet tā nauda man nogla-
bāta ar skolām: ja bez laika kāds ņems, tūlīt pa-
liks par oglēm — arī man pašam. Nu jagaida,
kamēr atnāk īstais laiks!

Mirkšiene:

Dzīvaki. Bet vaj tas, kundziņ, vēl ilgi?

Māris Valks.

Vienu dienu, vienu gadu, simtu gadu — kā kurā
vietā.

Mirkšiene.

Paldies Dieviņam!.. atviegloti. Es jau tīri nosa-
bijos: sak, tad man vairs nekā!.. Bet nu jau at-
kal būs!..

Māris Valks.

Būs, būs! Un sevišķi — kad es miršu: tad viss ap mani laistīsies tīrā zeltā!

Mirkšiene.

Priecīgi uztraukdamās. Vai, kundziņ... ka tad man padotu kāds ziņ! Un ka nenotiek jums, kā jau dažam labam citam, nomirst — un nava neviena, kas aiztaisa actiņas cieti! Vaj jūs domājiet, ka tā no Lielvējiem tādā bēdu reizītē pie jums nāks? Kas nu to, mīlais kundziņ, dos: viņai vajag tikai tās jūsu mantas! Bet es gan esmu jau dažam labam actiņas aizspieduse, kau' arī viņš nav man nekā devis — actiņas aizspieduse un nomazgājuse...

Māris Valks.

Nevaredams vairs ilgāk riebuma savaldīt. Tad ejiet un nomazgājaties vispirms pate!

Mirkšiene.

Ķerdama ar roku pie sejas. Vai Dieviņ: laikam man kaut kur netīrs?..

Māris Valks.

Jūs esiet visa netīra! Aiziet pie loga un skatās ārā.

Mirkšiene.

Apjukuse; slaucīdama sev ar priekšautu seju. Nedabuju šorīt ne mutes nomazgāt... ar to lielu skriešanu... Un pirmiņ aiz krūmiem sāku raudāt... Kad tā to naudu zvodzināja... Tad, tās savas asaras slaucīdama, laikam būšu piegrūduse klāt netīrākas rokas... Ja, aiznesa naudiņu... Bet kad nu jūs, kundziņ, no labās sirds gribētu man ko atnest —

Māris Valks.

No loga neatgriezdamies; skarbi. Man naudas nav!

Mirkšiene.

Nu — ko tur nu var darīt, ka pašlaik nav... Tad to uz kādu citu reiz... Bet varbūt ir kas lieks no tām pašām drēbēm. Pārtaisītu pate kā mācēdama... Ak kundziņ, kas ir ko noskrieties, kamēr tiem puikām tiek ko mugurā dot!..

Māris Valks.

Paraugas uz viņu kā ar apnikumu un arī ar žēlumu. Nu pagaidiet! Steigšus ieiet otrā istabā un tūlīt griežas atkal atpakaļ, nesdams lielu pelēku mēteli, kuru uzmet Mirkšienei uz rokām. Ņemiet! Cita man nav jums ko dot!

Mirkšiene.

Ak tu Dieviņ — kāda smuka drēbe! Bet kur tad nu jums, kundziņ, pašiem būs —?

Māris Valks.

Skumji pasmejas. Kad man vajadzēs — dabūšu jaunu. Zelta austu. Bet tā jūs vairs neredzēsiet! Aizgriežas atkal pie loga.

Mirkšiene.

Tad paldies, paldies, mīlais kundziņ, par to pašu! Te jau nu būs man abiem puikām svārki labu labie! Es jau domāju: sak, kundziņš jau manis tīri tukšā vis neatlaidīs... Locīdama mēteli kopā, taisas iet ārā.

Labjānis.

Pusmūža vīrs; pelēkiem „taļlas-svārkiem“ mugurā, nošķiebtām un nolāpītām korpēm kājā un lakatiņu ap kaklu; ienāk no āra un kāpj uz augšu istabā. Tad labrīt! — Skaties: Mirkšiene! Un kādu mēteli nes projām —!

Māris Valks.

Ļaujiet viņai iet, Labjān! Tas mēteliš viņai nācās. Mēs nupat dalījām mantu...

Mirkšiene.

Labjānim; dusmīgi. Kā te vilciet: — kā kad pašam nebūtu vēl gana. Valkam; laipni. Tad ardievu nu šoreiz, kundziņ: gan jau es atkal atnākšu — kā norunājām!.. Iziet ārā.

Māris Valks.

Ar tādu ērmīgu smaidu; Mirkšienei. Lūdzu, lūdzu, cienītā Mirkša kundze! Labjānim. Un ko jūs, cienīts Labjāņa kungs, vēlētos. tikai naudas, vaj tikai drēbju, vaj arī tikai naudas un drēbju?

Labjānis.

Uzņemdamš to par joku. Laba lieta ir viena, laba otra; bet vēl labākas ir abas divas!

Māris Valks.

Tā tad jūs gribētu dabūt kā naudu, tā arī drēbes?

Labjānis.

Nesaprazdamš un smiedamies. Nu kā tad, Valka kungs: man der viss!

Māris Valks.

Ja, to jūs sacījāt patiesīgi: jums der viss! — Bet nu piesēžaties, Labjāņa kungs, un tad padomāsim, kā mēs to mantu izdalīsim! Parāda viņam uz sola galu un atsēstas arī pats.

Labjānis.

Atsēdies. Tā jau nu ir ar to izdalīšanu... Joki paliek joki; bet — ē... reizēm arī vairs nav vis joki... Jūs dodiet visiem, kas tikai nāk un prasa... Bet tā jau beidzot var arī pašam pietrūkt... Un vaj tad tas vairs ir tik labi?..

Māris Valks.

To es ar' nezinu... vaj tas ir tik labi — kā nedot...

Labjānis.

Zināms, gadās jau, ka kādam ir arī patiesi trūkums un palīdzēt vajadzētu. Bet daudz ir viltnieku un blēžu, par kuriem to nemaz domāt nevarētu...

Māris Valks.

Taisnība gan, Labjāņa kungs daudz ir viltnieku un blēžu, par kuriem to nemaz domāt nevarētu!

Labjānis.

Ka nu cilvēks atnāk ar tādu tīru sirdi — tad cita lieta...

Māris Valks.

Rūgti pasmejas. Kā piemēram jūs, Labjāņa kungs! .

Labjānis.

Ko nu par mani. — es cita labuma nekāroju! — Ja kāds cilvēks, kuram Dievs ir vairāk devis, dara ko no sava laba prāta, tad jau nava nekāds kauns pretī ņemt. Esi viņam kādreiz palīdzējis, piemēram, ar labu padomu — un nu viņš parāda tev par to tā kā pateicību —

Māris Valks.

Viņu pārtraukdams. Kādu labu padomu jūs būtu man kādreiz devuši, Labjāņa kungs?

Labjānis.

Drusku apjucis. Ko tad es nu lielu!.. Tāpat satikamies un prātīgi izrunājamies!.. Neesam jau vairs nekādi svešinieki!..

Māris Valks.

Ar sāpīgu prieku. Ne, Labjāņa kungs: mēs esam kā vistuvākie draugi un radi... kā viena sirds un dvēsele!..

Labjānis.

Laipni un priecīgi. Manis dēļ mēs tādi varam būt tūlīt!

Māris Valks.

Tāpat. Manis dēļ — jau sen!

Labjānis.

Nu — tas tad ir labi un riktīgi!

Māris Valks.

Tad — draugs un radnieks Labjāni, saki nu, kā mēs to savu mantu dalīsim. cik es došu tev, un cik tu dosi man?

Labjānis.

Smaidīdams, neizprašanā. Jūs jau nu jokojiet vien: kāda tad nu man tā manta! Vēl jau tai pašai Mirkšienei esmu visu vienu vasaras peļņu parādā un nemaz nezinu, kad varēšu atdot. Bet ienākuse te vaidēt par savu nabadzību! Tas ir pavisam aplam, ka jūs tādiem cilvēkiem ko dodiet! Tad tā vien arī liekas, ka būtu taisnība, ko tie cilvēki runā!..

Māris Valks.

Jāgan, Labjāni — ka es traks!

Labjānis.

Tā jau saka... Un tad visādi krokšķi nākot un mānot visu jūsu mantu laukā! Klausījos, klausījos — un tad nevarēju nociesties: sak, jāatnāk pašam ar jums izrunāties, jo labs padoms cilvēkam dažreiz ir vairāk vērtes, nekā visa manta...

Māris Valks.

Taisnība, draugs Labjāni — un sevišķi jūsu padoms!

Labjānis.

Tā jau tas ir: manta izput nezin kur, bet labs draugs —

Māris Valks.

Uzķerdams. Paliek kur bijis mūžīgi mūžam!

Labjānis.

Tas ir riktīgi! Un tad es nodomāju: jāsaka ir tam cilvēkam labs vārds! — Kamēr es tai tiesasvīra amatā, gadās jau arī ko vairāk dzirdēt. Un vaj ziniet ko —? Reiz bija tās runas jau tādas, ka par jums vajagot iecelt perminderus: izputināšot jūs visu savu mantu — un vecuma dienās būšot valstei par nastu —

Māris Valks.

Tā?! Acis ieplēšas viņam platākas; viņš grib trūkties augšā un tikai ar mokām sevi savalda. Ļoti labi domāts: valstei nevajag nastas!

Labjānis.

Taisnība jau ir, ka nevajag. — Bet tad es stājos viņiem preti: sak, vaj jums prāts ar' ir! Vaj tad viņam nav brīv darīt ar savu mantu, ko grib? Un kur tad ir tie pierādījumi, ka viņš... ka viņš nav vairs riktīgs? Cita lieta, sak, ir, kad viņam tāpat pa draugam labu padomu dod...

Māris Valks.

Kā jūs, radniek Labjāni!

Labjānis.

Nu tā — no drauga puses... Un vēl vienu lietu es gribēju jums teikt —

Māris Valks.

Un es zinu, ka tā būs ļoti svarīga, krietnais draugs Labjāni!

Labjānis.

Svarīga gan: jums vajadzētu iztaisīt testamenti!

Māris Valks.

Testamenti?! Ha ha ha ha!..

Labjānis.

Jūs smejaties... Bet tādām lietām nav vis ko smieties! Zināms — vaj tad nu tādēļ tūlīt jau jāmirst? Ko tad mēs grēcinieki kuŗais varam zināt, kad tā stunda pienāk? Bet kad zini, ka viss ir kārtībā, tad esi mierīgs!

Māris Valks.

Kad ir testamente — kas tad mierīgi nemirt!

Labjānis.

Ja — tad zini labi, ka nekāda jucekļa vairs nebūs! Lai paliek mierā ikviens ar to, kas kuŗam ticis: kas radiem radiem, kas atkal kādam labam draugam —

Māris Valks.

Par labu padomu, visīstais draugs Labjāni!

Labjānis.

Gluži riktīgi! Ved ticīgi savas domas tālāk. Un kad ir lieka nauda, piemēram — nodod kādam labam cilvēkam glabāšanā! Jā tad nāk ar viltību šādi un tādi: sak, dotu jau, bet nava pie paša...

Māris Valks.

Atkal gaužām derīgs padoms! — Tā tad: mēs taisīsim testamenti, un es nodošu savu naudu glabāšanā jums, labais cilvēk Labjāni!

Labjānis.

Priecīgi uztraukts. Kas tad tur: mēs ar skrīveri at-

nāksim un to lietu izdarīsim! Un jamaksā tur nebūs nekas: kad draugs draugam par labu ko dara, tad tur nava ko rēķināties!

Māris Valks.

Ak mīlais, labais un patiesais draugs Labjāni — kam es nezināju to jau agrāk.

Labjānis.

Tāpat neiznāk tās tikšanās. Bet nu jau gan mēs ar skrīveri atnāksim kaut kuŗu dienu!

Māris Valks.

Pavisam labi: jūs ar skrīveri taisīsiēt man testamenti, un Mirkšiēne aizspiedīs man acis un nomazgās —!

Labjānis.

Kā atvairīdams ko. Kam nu jums tūlīt jau par miršanu domāt? Tikai — drošības dēļ!..

Māris Valks.

Tikai drošības dēļ — jo kas tad vairs ko bēdāt —!

Labjānis.

Ilgāk krimšķina un kāšē. Man nu... kā es jums jau minēju... pašlaik ar to naudu kā ir tā ir —

Māris Valks.

Skarbi. Naudas man nav!

Labjānis.

Uzreiz nolaidies. Lai nu ar' pašreiz nav, bet varbūt vēlāk...

Māris Valks.

Nav un nebūs arī, radniek un draugs Labjāni! Varbūt vēl kāda cita manta. Sāpīgi pasmejas un ieiet otrā istabā. Es paraudzīšos.

Labjānis.

Arī pieceļas; kā pats pie sevis. Labs jau viss, kas vien ir...

Māris Valks.

Iznāk atpakaļ, nesdams līdz vecu, pelēku un grabošu kažociņu. Mēteļi jau aiznesa Mirkšienu; tad jums šis kažoks! Iemet to Labjānim rokās.

Labjānis.

Tāds bēdīgs, bez smaidiem un salduma, kaut arī joprojām vēl laipns. Kažociņš... Labs jau arī tas... kad nakti jāiet zirgu barot. vaj arī pie linu kulšanas...

Aiz āra durvīm dzird jautras un skaņas balsis. Māris Valks it kā noskaidrojas, un acis viņam iemirdzas. Viņš pagriežas uz ārējas lūkas pusi un izturas tā, kā kad Labjāni būtu jau pavisam aizmirsis.

Māris Valks.

Ar gaišu prieku tiecas preti zēnam un meiteņei, kuri parādas lūkā. Valdi! Marīt. Mani mazie! /Mani mīļie!...

Valdis.

Gadi deviņi vecs; krīt Valkam rokās. Labdien, krusttēv!

Marīte.

Gadu vienpadsmit veca; tāpat. Sveiks, krusttēv! Labjānis, kažociņu padusē pasitis, lūkā pa pakāpenēm uz leju un iziet ārā.

Valdis.

Dzīvi. Mēs atskrējām uz tevi, kolīdz cēlamies!...

Marīte.

Tāpat. Uz mazu brītiņu — kamēr dos brokastis!...

Valdis.

Bet vēlāk mēs nāksim atkal un tad dzīvosim ilgāki!...

Marīte.

Tad dzīvosim pie tevis līdz pašam vakaram!..

Valdis.

Es palikšu tepat arī par nakti!..

Marīte.

Es ar'!..

Valdis.

Tevis mamma neatstās: tu esi meitene un no visa bīsties!..

Marīte.

Tu pats agrāk bijies no tiem bluķiem, ko krusttēvs griež!..

Valdis.

Un tev vēl tagad ir bail, un viena tu nedrīksti šur nākt!.. Smejas.

Marīte.

Un tu vēl tagad nedrīksti viens uz krusttēva augšas-istabu kāpt! Smejas.

Māris Valks!

Skūpstā bērņus uz galvas, un tie no savas puses katrs glaužas viņam klāt. Mani mazie!.. Mani mīlie!.. Mani vienīgie!.. Viņš atslīgst uz sola, skaudams bērņus ar vienu un otru roku, un no krūtīm viņam laužas raudas.

Valdis.

Krusttēv — tu jau raudi!..

Marīte.

Krusttēv — vaj tev kādas bēdas?..

Māris Valks.

Man ir prieks par jums, mani draugi... man ir prieks!

Valdis.

Tad neraudi, krusttēv.. tikai smeijies!.. Glāsa viņam galvu.

Marīte.

Smeijies, krusttēv... es noslaucīšu tev asaras!.. Slauka viņam seju ar savu autiņu.

Māris Valks.

Izceldamies taisnaki; jautri. Es jau ar' smejos... un raudāt sāku tikai aiz prieka —!

Valdis.

Ieskrien otrā istabā. Cik te ir gaišs. un ārā spīd sarkani pīlādži!..

Marīte.

Arī ieskrien turpat. Es tagad te vien dzīvošu: šī istaba ir mana!..

Valdis.

O—o! Es pirmais te ienācu: tā ir mana!..

Marīte.

Tad viņa puse atkal ir mana... un augšas-istaba ar' mana!..

Valdis.

Izkriedams atpakaļ. Bet uzkāpsim augšā: kā tagad tur izskatās!.. Iet pa lūku ārā uz priekšnamu.

Marīte.

Brālim pakaļ steigdamās. Jā, uzkāpsim!.. Krusttēv, nāc tu ar' līdzī!..

Bērnī ātri uzskrien no priekšnama mājas augšienē; smaidīdams viņiem pakaļ uzkāpj turpat arī Māris Valks.

No āra gausi uznāk nabadze Salna. Uz pleciem viņai ir tumša sega, un arī galvas lakatiņš, kurš dziļi aizēno tai seju, ir krēslains. Vaigs viņai izbālis un nodēdējis, dziļu rievu izvagots; matu gristes, kuņas tai izkārušās no lakata apakšas,

ir gandrīz baltas; bet acīs viņai vēl spožums kā jaunam cilvēkam. Istabā ienākuse, viņa paraugas bēdīgi apkārt, tad atsēstas uz sola, atspiežas abām rokām savā kūjā, un galva viņai pamazām noslīgst uz krūtīm. Kad no augšas nāk skatnīgas bērnu čālas, viņa nodreb un klusām iespukstas.

Valdis.

Kāpdams pa trepēm uz leju. Vaj zini krusttēv: tie cilvēki tur augšā it kā cits uz cita skatītos un cits ar citu runātos!..

Marīte.

Arī nākdama uz leju. Un sevišķi tie divi, kuņģi stāv viens otram pretī — un abi viņi ir tik bēdīgi!..

Valdis.

Tas viens ir tāds kā tu, krusttēv: tāda pate gaļa bārda!..

Marīte.

Un tā otra — kā mūsu Elvira: tādi paši kupli mati!..

Māris Valks.

Bērniem pakaļ nākdams. Varbūt, bērniņi... Viņi abi ir bēdīgi cilvēki... Labāk par viņiem nerunāt... Nabadze Salna paceļ drusku galvu un sāpīgi paskatās uz priekšnama pusi; bet kad nācēji viņu pamanījuši, tā atkal galvu nolaiž un sēd kā agrāk, abām rokām kūjā atspiedusēs.

Valdis.

Uzskrien no priekšnama istabā, iet ap nabadzi puslokā un tad apstājas. Vai — kāda tā!..

Marīte.

Pieiet nabadzei klāt un pasitas atkal[atpakaļ]. No tādas jau tīri bail tiek!..

Māris Valks.

Arī ienākdams istabā. Tā, bērni, ir nabadzīte. Piekususe... Lai viņa pasēdas un atpūšas!

Valdis.

Bet nu mēs, krusttēv, skriesim atkal projām!..

Marīte.

Citādi sāks pa māju mūsu meklēt!..

Valdis.

Iet pa pakāpenēm lejā un ārā. Bet drīzi mēs būsīm atkal klāt!..

Marīte.

Seko brālim. Un tad dzīvosim pie tevis vien!..

Māris Valks.

Iet uz āra durvīm, bērnus izvadīdams. Jā, jā, mani mazie putni — teciet tik šur! Aizver aiz viņiem durvis un atgriežas istabā atpakaļ. Domīgi un klusi. Tu atkal šai pusē... esi atnākuse...

Salna.

Jā — pie tevis. Paceļ mazliet galvu un ieskatās viņam sejā. Esmu atkal atnākuse. Pēc britiņa; klusi. Pie tevis...

Māris Valks.

Klusēdams brīdi uz nabadzi vēries. Mēs skatāmies... kā kad viens otra nepazītu... Bet tu jau ne vienu reiz vien esi te bijuse... un es vairs nezinu, kad tevi pirmoreiz redzējis... Tas laikam ilgi jau?..

Salna.

Nospiestā, tumšā, kā piesmakušā balsī. Tas — ilgi, ilgi jau...

Māris Valks.

Nē, ne tik ilgi! Vaj arī — es esmu to aizmirsis? Kad es pirmos gadus šai mājā dzīvoju, tad tevis musu pusē vēl nebija...

Salna.

Tad es ... nevarēju uz šo pusi vēl nākt ...

Māris Valks.

Un vaj tas ilgi jau, kamēr tu staigā apkārt par nabadzi?

Salna.

Ilgi jau ...

Māris Valks.

Cik gadu tad?

Salna.

Noliec galvu vēl zemāk. Trīsdesmit

Māris Valks.

Novērsdamies pie malas. Trīsdesmit Klusums. Tad jau tīri jauna tu palikuse par nabadzi!

Salna.

Klusi un tumši. Tīri jauna paliku par nabadzi ...

Māris Valks.

Un kā tas notika ... ka tu paliki par nabadzi?

Salna.

Kā ziedu tārps sagrauž ... kā vējā nolūzt zaļa egle ... kā tumšā naktī nokrīt zvaigzne ...

Māris Valks.

Domīgi, sevi. Kā tumšā naktī nokrīt zvaigzne ... Klusums. Tikai — kāpēc man pie tevis kā pazīstams vien kas liekas? Laikam — ka tu agrāk te jau bijuse ...

Salna.

Kā tāla atbalss. Laikam — ka te jau bijuse ...

Māris Valks.

Vaj arī — ka esam vienādi: abi nabagi ... ha ha ha!

Salna.

Varbūt — ka abi nabagi...

Māris Valks.

Pēc britiņa. Bet varbūt tu esi stipri piekususe un gribi atdusēties?

Salna.

Es negribu vēl gulēt...

Māris Valks.

Negribi gulēt? Bet es reizēm gribētu gulēt, tikai nenāk miegs.

Salna.

Miegam man ir zāles

Māris Valks.

Tad labi gan! Kā reizēm gribētos aizmigt!

Salna.

Tumši, kā pate sevī. Viena lāse — gaŗu, gaŗu nakti...

Māris Valks.

Paplēsdams acis. Ā —! Gaŗu nakti —! Brīdi klusē. Tāds dzēriens būtu labs arī man. Atkal klusē. Vaj tu vari viņu man dot?

Salna.

Es varu viņu tev dot!.. Meklē kā zem savas sedzenes.

Māris Valks.

Tu esi laba! — Tagad es viņa nevaru dzert. Bet — kad vēl vairāk gribēsies aizmigt —!

Salna.

Es zinu, ka tagad tu viņa nevari dzert... Bet gan jau reiz gribēsi... Sniedz viņam mazu vīstoklīti. Tur iekšā ir...

Māris Valks.

Sapemdams vīstoklīti. Ko dot man tev preti? Es laikam lielāks nabags par tevi! Noliek vīstoklīti zem segas uz savas lāvas.

Salna.

Neesi vis. Pie tevis padzeros un atpūšos. Un tad stiprāka tieku. . .

Māris Valks.

Tev gribas dzert? Sniedzas pēc krūzes uz galda, bet tā ir tukša. Ak tā — neesmu šorīt vēl ūdens gājis!

Salna.

Tad padzeršos pa ceļam pie kādas upītes.

Māris Valks.

Tu gribi jau iet?

Salna.

Iešu mežam cauri — uz tiem kalniem. . .

Māris Valks.

Bet tur mežā ir tikai tādi taki — tur drīz var apmaldīties!

Salna.

Tas nabagiem piederās: maldīties un meklēt ceļa. . .

Māris Valks.

Brīdi raugas uz viņu klusēdams. Tev laikam taisnība. . .
Tad iesim: es tevi padzirdīšu pie mana avota.

Salna.

Skatās brīdi uz Valka darinamo tēlu; tad, rādīdama uz to ar roku. Kas tur —?

Māris Valks.

Cilvēks. . . tur iekšā. . . cilvēks, kuŗš man pazudis. . .

Salna.

Cilvēks, kurš tev pazudis — ?

Māris Valks.

Un es gribu viņu atrast...

Salna.

Un nevari?..

Māris Valks.

Nevaru. Kad viņu ārā saucu, tas it kā par citu tiek. Bet reiz viņš pats nāks!..

Salna.

Iedama uz āra durvim. Tu tam ticī?

Māris Valks.

Viņai sekodams. Es ticu tam!

Salna.

Kāpjot lejā uz priekšnamu. Tad viņš nāks!..

Āra durvis aiz viņiem aizveras, bet tūlīt atkal taisās vaļā, un pa tām nāk iekšā Elvira un Elza.

Elvira.

Ap gadu divdesmit vega, tumšiem kupliem matiem moderni un grezni ģērbusēs; pagrieždamās vaļējās durvis atpakaļ, droši un skaņi. Mēs iesim tik iekšā, namdar: man gribas redzēt, kādu jaunu tēlu tu būsi atkal izcirtis! Uzskrien pa pakāpenēm istabā.

Elza.

Tos pašos gados, kā Elvira, tāpat moderni, bet vienkāršāki ģērbusēs; uznāk istabā tūlīt aiz Elviras. Bet kas tā tāda, kā tumšā ēna... kas aizgāja viņam līdzī?

Elvira.

Tā ir viena nabadze. Nezin no kurienes atmaldījusēs un staigā te apkārt! Jau sen...

Elza.

Kāds dīvains pāris!.. Laikam tev taisnība gan, ka viņš liels savādnieks. To jau var arī no šās mājas redzēt: tādas ērmīgas paspārnes, savāds priekšnams un svešādas trepes .

Elvira.

Ja — te daudz kas ir savāds!

Elza.

Kā brīnēdamās skatās apkārt un ieliecas pa lūku arī otrā istabā. Gaišs... un viegli-vēss... un vēsmojsmaržīgs...

Elvira.

Ja... pie mana drauga ir labi!

Elza.

Vaj zini: te ir tik patīkami, ka man... nūdie, nebūtu nekas preti kādu dienu šādā mājā nodzīvot!..

Elvira.

Nu redzi! Pasmejas. Tad nāc un dzīvo: Nepilnīgais jau tevis ārā nedzīs...

Elza.

Kā tu runā!..

Elvira.

Un tā kā šai piliņ vėl nava saņas kundzes, tad tu vari par tādu palikt!..

Elza.

Arī pasmiedamās. Bet viņš tak gaidot tevis... Tu pate laikam man teici, ka viņš uz tevi domānot...

Elvira.

Nopietni. Nekad gan viņš nav to man sacījis, bet — man tiešām tā ir licies... Tā savādi man ir, kad

viņš uz mani paskatās... Viņam ir skaistas acis, kuru dziļumos deg kā ugunis... Jau vecs, bet — kāds vēl aizvienam stalts vīrs!..

Elza.

A — u!.. Tu jau runā — kā kad viņu no visas tiesas milētu!.. Vaj zini: tad tas būtu jāpasaka tavam Cimdiņam!..

Elvira.

Kā pa jokam, kā nopietni. Tas tiešām ir tā savādi!.. Man tā vien liekas, ka viņš. ka viņš jaunāks par Cimdiņu... kaut arī tas var lēkāt kā sisenis. . Vaj zini: man patiktu, lai viņš . lai viņš... mani reiz noskūpsta!..

Abas draudzenes saskatās, skaļi iesmejas un it kā nokaunās.

Elza.

Nu — tad precē tu viņu! Tas pogu bodnieks jau arī tik bagāts nemaz neesot, kā cilvēki domā: veikals turoties tikai ar svešu mantu. Tad arī nekādas cīņas starp sirdi un bagātību te nevar būt. Tavā vietā būdama es to lietu pārdomātu!..

Elvira.

Kā nolaidusēs. Varbūt man tiešām arī vajadzētu to darīt... jo viņš... viņš man patīk... Kā ēnā paliek pasaule, kad es domāju par viņu... Bet nu jau viss ir sācis iet pa citu ceļu: saderināšanās pie durvīm...

Elza.

Tad saderinies: tikai ne ar Cimdiņu, bet ar viņu!

Elvira.

Kā nedzirdēdama, ko viņai saka, un kā pate sev ko stāstīdama. Viņš bijis man vienmēr labs... un arī skolā izgāju ar viņa naudu. .

Elza.

Nu redzi: tad jau viņš tevi tīri kā priekš sevis audzinājis! Sāk skatīties uz tēlu pie loga. Ak tad šitādi ir tie viņa tēli? Pieiedama tuvāk. Tā jau sievietes galva. Nekas...

Elvira.

To laikam viņš pašlaik griež. Daudz jau viņš tā griezis — gadiem...

Elza.

Un kur viņš tos savus tēlus liek?

Elvira.

Citi stāv tur augšā, citus viņš sadedzinājis. Un vienmēr viņš pie kāda strādā. Bet cilvēki sauc viņu tādēļ par nepilnīgu. esot prātā jucis..

Elza.

Un tad mēs pašlaik būtu traka cilvēka mājā — Kungs apžēlojies!.. Bet ko tu pate par viņu domā: vaj viņš ir ārprātīgs vaj nav?

Elvira.

To es nezinu. Reizēm viņš tiešām ir kā neprātīgs: atdod citiem visu, kas vien ir, ja tikai viņam lūdz. . . no cilvēkiem vairās... runā ērmīgas lietas... Reizēm atkal viņa valodā ir dziļas domas un lielas sāpes... ka skumjas sirdi māc un raudāt gribās... Un nereti viņš saka ko it kā ļauni, bet dara tomēr pavisam otrādi... Saprast viņu ir grūti!

Elza.

Bet no kurienes tad viņš tāds cēlies?

Elvira.

Viņš bijis manam tēvam draugs jau no bērnības. Esot arī palīdzējis tēvam pie mūsu mājas tikt. Bi-

juši kā divi brāļi un vēl vairāk kā brāļi — to mana māte ar' saka.

Elza.

Bet kā tad viņš palicis tāds ... nepilnīgs?

Elvira.

Tur kas noticis... Manam tēvam bijuse māsa Marija, un to viņš mīlējis. Bet tad viņš it kā aizmaldījies kur. Runājuši, ka viņš sācis raudzīties uz kāda augsta vīra meitu, kur cēlis namu... vaj arī, ka ta viņu vilkuse pie savis. Tas ticis zināms viņa līgavai — un kad viņš nācis atpakaļ, tad viņas nebijis vairs še. Aizgājuse viņa nevienam nezinot — laikam uz lielu un tālu pilsētu. Viņa jau bijuse tādas ļoti straujas dabas — un laikam aizgājuse bojā. Bet viņš — sities tad vaj nost. Izmeklējies viņas tuvū un tālu — veltīgi. Gaidījis tad viņu pārnākam daudz, daudz gadu. Un tad tāds savāds palicis.

Elza.

Joprojām uz tēlu raudzīdamās. Tad viņš varbūt nemaz nav tik neprātīgs —! Kā sabijusēs. Bet klausies! Vaj tik tā neesi tu —? Nupat man vienu acumirkli tā likās!

Elvira.

Ne. Mana māte saka, ka viņš mūžam gribot izgriezt savas zudušās līgavas tēlu. Tā būs viņa.

Elza.

Kāda romantika! Un šinīs laikos! Savāds cilvēks gan!..

Elvira.

Nu — drīzi jau tu ar viņu tiksies: tad varēsi iepazīties tuvāk. Avots jau ir tepat pie kalna — un viņš tūlīt būs atpakaļ!

Elza

Kā satrūkusēs: Nē, tagad es negribu ar viņu tikties: man ir kā bailes vien... Nē, tagad nē!.. Es gaidīšu tevis pļavas malā pie apsēm. Ātri noskrien pa pakāpenēm un lējā un izsteidzas ārā.

Elvira.

Kā savukārt no kā sabijusēs. Elza!. Pagaidi!.. Tā ar' ir kā —! Staigā nemierīgi pa istabu, tuvojas tēlam, un to aplūkojuse, laiž roku sev par matiem, kā savu un tēla galvu salīdzinādama; tad strauji atgriežas pret ārējo lūku, kur parādās Māris Valks ar krūzi rokā.

Māris Valks.

Noliek krūzi uz galda, nāk pie Elviras un saņem abas viņas rokas. Man atnākuse viesņa... ilgi neredzēta viesņa!..

Elvira.

Ja... sveiks atkal pēc ilgiem laikiem, namdar! — Es saukšu tevi par namdari — kā tu agrāk liki sevi saukt. Vaj ja?

Māris Valks.

Kā tu gribi, Elvira! Namdara vārda gan es, taisnību sakot, nepelnu, jo neviena nama jau sen vairs neceļu.

Elvira.

Par ko tu, namdar, viņu vairs neceļ?

Māris Valks.

Kam, Elvira —? Daiļa nama nevienam te nevajag. Un celt visu mūžu tikai kūtis — tas apnīk... Bet kā es tevis biju gaidījis... dienu no dienas!

Elvira.

Tad tu par mani kādreiz arī domā, namdar?

Māris Valks.

Vaj es par tevi domāju —? O — Elvira! Vairāk,

nekā man pienāktos! Es pats sevi par to rāju ...
un tomēr domāju.

Elvira.

Tas mīļi dzirdēt, namdar ... tas mīļi dzirdēt! Skatās
viņam sejā un gaiši smaida.

Māris Valks.

Viegli glaudīdams viņas roku. Un kāda tu palikuse pa
šo gadu, Elvira —!

Elvira.

Nu — kāda? Sliktāka? Vēl nesmukāka? ..

Māris Valks.

Nē, Elvira! Tu esi vienmēr skaista! Vienmēr
skaistāka!.. Pagriežas pret koka tēlu, un kā salīdzinā-
dams, skatās gan uz to, gan uz Elviru.

Elvira.

Ko tu, namdar, tagad tur tēlo? Tāpat neteiksi, kā
agrāk?..

Māris Valks.

Uztraukdamies. Es pats nezinu!.. Tas ir man kā
brīnums: gribu to — un tiek cits.

Elvira.

Tiek cits —?

Māris Valks.

Ja... Laikam izdodas nevis tas, ko zinādams, bet
ko nezinādams gribu... Gribu ko citu, bet esi tu...
tu, Elvira!

Elvira.

Namdar — es?!

Māris Valks.

Tu, Elvira! Laikam nezinādams tevi saucu — un

tu nāc. Vaj tu neredzi: ta ir tava piere, un tie ir tavi mati!..

Elvira.

Varbūt... Bet kādas tev tagad acis!.. Kā tālas ugunis tur kvēlo!.. Liek rokas viņam uz pleciem; sirsnīgi un silti. Tad tu mani pieminējis... un manis gaidījis... un no nedzīva koka mani ārā saucis... Manu namdar... manu namdar!..

Māris Valks.

Tevi!.. tevi!.. tevi!.. Skatās brīdi tai sejā, tad strauji un kaisli velk viņu sev pie krūtīm un skūpstā viņas muti.

Elvira.

Viņam pie krūtīm noplakdama un viņa skūpstiem ļaudamās. Namdar!.. Mīļo namdar!.. Manu mīļo namdar!..

Priekšnamā nodūc kā grūts vaidiens. Lēni pa pakāpenēm ceļas uz augšu tumšs nabadzes Salnas augums. Iekliegdamās izraujas Elvira Valkam no rokām un atlec no viņa par gabalu nost.

Māris Valks.

Elvira!..

Elvira.

Lielā uztraukumā — it kā nesamaņā. Tu!.. Tu!.. Ko tu dari!.. Kā tu drīksti!.. Nepilnīgais!.. Trakais!.. Salnai pie lūkas garām pasteigusēs, viņa kā kritin nokrīt pa pakāpenēm lejā un izskrien ārā.

Salna.

Tumši un smagi. Es pazaudēju taku un apmaldījos.. Bet mežs ir bez gala... Un tad es atnācu pie tevis atpakaļ.

OTRAIS CĒLIENS.

Saimnieku dzīvoklis Lielvējos. — Plaša istaba. Labajā pusē, vairāk uz priekšu, lielāks galds un daži krēsli. Uz galda vāze ar augļiem. Tālāk, vairāk uz dibenu, durvis uz ēdamistabu. Kreisajā pusē, arī vairāk uz priekšu, durvis uz zāli. Aiz tām, vairāk uz dibenu, divāns. Dibenā durvis uz priekšnamu. Vienā un otrā pusē šām durvīm logi. —

Rudens svētdienas pēcpusdiena (nedēļu pēc pirmā cēliena). Pa logiem līst iekšā spoža novakares saule. Ārā redz dažus sārtus un dzeltēnus kokus.

Gailis.

Gadu četrdesmit vecs, ar bagāta vira iedomību, sauss un vēss sarunā, veikalnieciski noteikts un steidzīgs; ar cepuri rokā un mēteli par elkoni stāv istabas vidū, sagaididams Lielvēja kundzi, kuŗa nāk viņam pretī no ēdamistabas. Labdien! Stīvi paklanās un tā vēsi un nevaļīgi sniedz viņai roku.

Lielvēja kundze.

Šoreiz vēl greznāki un kuplāki ģērbusēs, pie kam spidīgās rotas viņai kā nepiedienīgas. Sveiki, Gaiļa kungs! Jūs esiet jau klāt... Domāju, ka tik drīz no pilsētas vēl neatbrauksiet... Bet — lūdzu piesēžaties! Ar neveiklu, kā kur redzētu mājienu rāda viņam uz divanu.

Gailis.

Noliek cepuri un mēteli uz krēsla un kā negribēdams atsēstas. Pateicos! — Man bija jāsteidzas. Šinī pašā rudenī vēl te darāmi lielaki darbi. Bet tad neder par niekiem kavēties!

Lielvēja kundze.

Arī apsēstas — viņam līdzās. Tad nu viss tur ir jau kārtībā — un Lielvēji pieder jau jums?

Gailis.

Jā — Lielvēji no vakardienas pieder jau man. Norunātā zuma pie notara iemaksāta. Jūsu pilnvarnieks ligumu parakstījis. Lietas dokumenti virzīti kur pienākas. Man atliek vairs savu jauno īpašumu tikai saņemt!

Lielvēja kundze.

Tā domīgi. Tad Lielvēji nu jau jūsu... Labu māju jūs dabūjiet!

Gailis.

Cieti. Un jūs — labu naudu!

Lielvēja kundze.

Kā nožēlodama ko. Nauda, nauda .. bet nav jau tas, kas māja!..

Gailis.

Salti smīnēdams. Var arī otrādi teikt: māja nav tas, kas nauda!

Lielvēja kundze.

Kā laipni atvainodamās. Mēs nu esam vēl tepat . tā tas iekrīt... Bet jūs gan laikam māju gribēsiet drīzi saņemt?

Gailis.

Sausi. Man nebūtu nekas preti saņemt to jau šodien pat!

Lielvēja kundze.

Nujā... Bet šodien gan mēs vēl nevaram aiziet. Mums nu ir tāda savāda reize: svinam manas vecākās meitas saderināšanos.

Gailis.

Auksti. Saderināšanos — ?

Lielvēja kundze.

Nuja... ar Cimdiņ' kungu. Un tad gribējām, lai tas notiek vēl te — tēva mājā...

Gailis.

Tas nu ir vienalga, kur tas notiek! — Bet kas tas tāds par Cimdiņu — ja drīkstu vaicāt?

Lielvēja kundze.

Tirgotājs... pazīstams tirgotājs. Jau no pavasara viņam pašam savs galanteriju veikals. Un arī citādi viņš gana daudzina...

Gailis.

Ak tā — dzirdējis esmu. Tāds veikaliņš... Nezin cik nu pašam sava kapitāla? Tagad tādi tirgotāji ļoti ātri bankrotē!

Lielvēja kundze.

Laipni, bet kā aizskarta. Kādas jums sliktas domas par manu nākamo znotu, Gaiļa kungs!

Gailis.

Man? Man nekas! Tikai tā — vispārīgi... Varbūt ir viņam kādu drusku arī pašam savas naudas. To es nezinu. — Bet kad es varēšu ar saviem laudim un mantām te ierasties?

Lielvēja kundze.

Arī rītu gan vēl mēs nevarēsim mājas jums nodot: daudz ar to aiziešanu mums darīšanu! Bet kapēc jums, Gaiļa kungs, ar to savu atnākšanu tā jāsteidzas?

Gailis.

Ar uzvaru. Ir jāsteidzas, kad grib ko izdarīt!

Lielvēja kundze.

Un ko jūs domājat tūlīt jau te iesākt?

Gailis.

Jau šini paša rudenī mēs uzcelsim to ķieģeļu cepli.

Lielvēja kundze.

Ak ķieģeļu cepli jūs ietaisīsiet? Tad redziet, ko jūs nodomājuši!..

Gailis.

Tos divos māla kalnos uz meža pusi ir neskaitāms daudzums labu ķieģeļu, un malkas Lielvēju mežā pietiks uz ilgiem gadiem. Jastrādā!

Lielvēja kundze.

Un es to nemaz nezināju... Bet — nu jau jūsu vaļa!..

Gailis.

Un vēl ko. Vaj tam iemītniekam tur meža-mājā ir jau darīts zināms, ka viņam jāvācas ārā?

Lielvēja kundze.

Nedroši un klusāki. Nē — vēl nav vis... Bet tā māja jau pieder viņam — to viņš pats cēlis uz mūsu zemes... Tas, Gaiļa kungs, tika jums jau pie līguma minēts!

Gailis.

Jā — ta māja viņa, bet zeme mana. Un par savu māju viņš var saņemt no manis atlīdzību. Bet palikt viņš tur nevar. Tā māja ir man vajadzīga. To lūdzu pasacīt viņam tūlīt. Es, saprotams, ieradīšos pie viņa arī pats. Bet lai viņš zina jau šinī pašā stundā, ka viņam jāiziet bez kavēšanās. — Tā tad: es varētu saņemt Lielvējus pēc divām dienām?

Lielvēja kundze.

Kā apbēdināta. Varesiet, varesiet: mēs jau iesim projām...

Gailis.

Tā ir labāk. Pieceļas un sniedz roku. Tad sveiki!

Lielvēja kundze.

Bet vai jūs, Gaiļa kungs, nepaliktu šodien te — kad jau nu mums ir tāda goda reize?..

Gailis.

Pateicos — nē! Kad ir kas svarīgs darāms, tad nedrīkst pie tādām tukšām lietām laika kavēt. Vēsi palokas un iziet pa durvīm uz priekšnamu.

Mirkšiene.

Nāk no ēdamistabas, kad Gailis atvadās. Ak tad šitas bija tas lielais — naudēlis?

Lielvēja kundze.

Pieceldamās; kā neapmierināta. Jā.. tas bija jaunais Lielvēju saimnieks.

Mirkšiene.

Skāde gan, ka es neienācu agrāk. Varbūt viņam saimniecībā vajadzētu kāda pakalpotāja? Pie tādiem kungiem reizēm nav slikti!..

Lielvēja kundze.

Nekāro nu no kārkla āboļus purināt!.. Bet vaj pa ķēķi viss tiek darīts, kā es liku? Visam vajaga iznākt labi: tāda reize!..

Mirkšiene.

Vai, Lielvēju mamm — ko nu par to! Tās kūkas būs jau gatavas, un tad šausim krāsni cepeti. Es jau šodien skrienu, pate par sevi nebēdādama: ka tik Elvēriņas dienā viss būtu pa godam! Nudie, kājas gurnos jau sākušas tirpt un sāpēt!..

Lielvēja kundze.

Man jau ar' stipri patīk, ka varēji šitās dienas uz mūsu māju nākt un palīdzēt. Citādi būtu viss uz pleciem man pašai vien. Iedomā tikai: tāda reize!..

Mirkšiene.

Vai Dieviņ: tur visam vajaga būt uz mata!.. Un es jau zinu ar', ka jūs manis tukšā vis nepame-

tisiet... Vaj no tām pašām drēbēm ko — vaj ta' nu visu, kas sliktāks līdzī vedīsiet!.. Bet man ar tiem sīkiem maziem bērniem —!

Lielvēja kundze.

Griežas uz zāles durvīm; kā atvairīdamās. Dabūsi, dabūsi! Raugies tik nu cieši, kā viss ir riktīgi! Tie nav nekādi joki: šitāda reize!

Mirkšiene.

Manīgi paķer no vāzes vienu āboli un iegrūž to brunču kulē; tad, iziedama uz ēdamistabu. Ko nu par to — kamēr es varu vēl skriet!..

Labjānis.

Nāk Lielvēja kundzei pretī no zāles. Man būtu ar tevi kas runājams, radniec — nu tā, kā citi nedzird. .

Lielvēja kundze.

Tad nāc un piesēsties! Un ko laba tad tu man teiksi?

Labjānis.

Gausi apsēdies uz kāda krēsla. Jā, jāizrunājas ar tevi... Tas ir... par to pašu Nepilnīgo... Jūs nu aiziesiet projām; bet kas tad ar to būs?

Lielvēja kundze.

Kas būs —? Nu — viņš nāks mums līdzī!

Labjānis.

Līdzī —?

Lielvēja kundze.

Nujā... Ta jau bija mana vīra vēlēšanās, lai mēs par viņu gādājam. Zināms nebūs jau mums tas viegli viņu tur pilsētā uzturēt. Ja nu ar laiku varēs viņam saklaušt varbūt kādu sētnieka vietu.. Bet no iesākuma jau tik tāpat... vaj nu to bodi

paslaucīs vaj... Jāgādā par viņu mums jau ir, un to mēs arī darīsim, tāpat kā līdz šim!

Labjānis.

Smīn un krimšķina. Jūs viņu līdz šim uzturējuši? Es domāju gan citādi. Bet man jau nav par to skaudība: esi jau man radu. Tikai bēda par to cilvēku ir jatur!

Lielvēja kundze.

Tad es jau arī to saku! Un viegli jau mums tas nebūs: kas zin, ka uz priekšu nepaliek vēl dulāks... Bet tu ar' runā vien: mēs neesot par viņu gādājuši... Kur tad viņš visu laiku dzīvo un no kā pārtiek?

Labjānis.

Dzīvo sava paša mājā un par katru kumosu maize ar augļiem samaksā. Bet lai nu tas ir: es jau saku, ka skaudības man par to nekādas nav. Tikai to nu es nezinu, vaj viņš gribēs jums līdzī iet!

Lielvēja kundze.

Ko tad šis darīs?

Labjānis.

Vaj tu esi ar viņu par to jau runajuse?

Lielvēja kundze.

Ko tur nu jau runāt: kad projām iesim, tad teiksim!

Labjānis.

Bet ja nu viņš neiet —?

Lielvēja kundze.

Kā nu neies: naudas, no kā dzīvot, viņam vairs nav!

Labjānis.

Naudas vairs nav —? Mhu! Kā tu to zini, ka viņam naudas vairs nav?

Lielvēja kundze.

Viņš pats man to teica vienu nedēļu atpakaļ!

Labjānis.

Un vienu nedēļu atpakaļ viņš pats man teica, ka viņš iztaisīšot testamenti un visu savu mantu nodošot glabāšanā man!

Lielvēja kundze.

Tev —? Skatas uz Labjāni platām acīm. Kas tad tev tur par daļu?

Labjānis.

Svarīgi. Ir gan daļa! Man jāraugās uz valsts labumu! Viņa mantu izvazās pasaule — un pats viņš būs vecuma dienās mums te par nastu!

Lielvēja kundze.

Elpo ātri, kā slāpdama, un cieš brīdi klusu; tad dusmīgi. Nujā!.. Lūk, kur būs mums pērminders gadījies!.. Nujā!.. Un es nesaprotu, kas liekiem cilvēkiem būtu tur ko kārstīties?.. Nujā!.. Bet drīz jau mēs dzirdēsim, ko teiks uz to viņš pats! Lepni ieiēt zālē.

Mirkšiene.

Ienāk ātri no ēdamistabas. Vaj Lielvēju mammas te nav?

Labjānis.

Ieskaities. Bet tu ar esi visur — ej kur iedams!

Mirkšiene.

Spītīgi. Gluži tāpat kā tu!

Labjānis.

Es eju savās darišanās!

Mirkšiene.

Iecirsdama rokas sānos. Un es savās!

Labjānis.

Kad jau redz, ka kādam vairs nav pilnīgas saprašanas, tad tūlit no visām pusēm... kā vārnas uz slimu sivēnu!.. Bet tā nu ir beidzamā reize, kad tev tā lobās, kā svētdien!..

Mirkšiene.

Redz kā lobās: es dabūju labu mēteļu, bet tu tikai vecu kažociņu — ē!

Labjānis.

Ko te muldi!

Mirkšiene.

Ar smieklu. Labrīt, kundziņ! Domā ka es neredzēju? Pastāveju aiz apses: sak, ko tad būs izdeldzis? — Kā tad: aiziet ar kažociņu ka grab vien!..

Labjānis.

Īgni. Ložņa!

Mirkšiene.

Pats labs ložņa!.. Bet ar mani viņš tik laipni izrunājās!.. Teica vēl, lai es aizejot, kad šis nomiršis — actiņas aizspiest un nomazgāt... Viņš jau manis par to vis neaizmirsīšis — ar tiem sīkiem maziem bērniem...

No zāles ienāk Elvira ar Cimdiņu. Labjānis atmet ar roku, negribēdams vairāk runāt, un novēršas. Mirkšiene paliek atkal tāda kā noskrējusēs un nolaidusēs.

Elvira.

Mirkšienei. Jūs mammas gribējat —?

Mirkšiene.

Ja, mīlā jaunkundzīt! Ka viņa atnāktu uz ķēķi: nezin vaj tām kūkām nebūs kāda vaiņa — sakritušas!.. Pamet acis uz vāzi ar augļiem un iziet uz ēdamistabu atpakaļ, gan lūkodama, bet nevarēdama neredzot nekā paņemt.

Elvira.

Vai — tad gan slikti!.. Es viņai teikšu! Griežas atpakaļ uz zāli; Labjānim. Jūs viens pats palicis?.. Nāciet zālē; tur ir arī citi ciemiņi — būs īsāks laiks!

Labjānis.

Tā greizi uz Cimdiņu paskatīdamies un tam ar likumu apkārt iedams. Var iet tur, var dzīvot arī te...

Cimdiņš.

Gadu trīsdesmit vecs, moderni gērbies un ar tādu kā pārsteidzīgu un drebelīgu izturēšanos; aizstādamies Labjānim priekšā un paklanīdamies. Mēs laikam neesam vēl iepazīlušies? — Cimdiņš — modes preču un galanteriju tirgotājs... Paklanās no jauna.

Labjānis.

To jau es esmu dzirdējis. Bet kur tad jums tā bode īsti ir? Man laikam būs drīzi uz pilsētu braukšana. varētu ieiet.

Cimdiņš.

Uz Smēres ielas, numur' 117 — lūdzu, lūdzu!..

Labjānis.

Vaj tad tai jūsu bodē labu darvu ar' var dabūt? Man pāra stopu vajadzētu tiem sētas stabiem, kuri šoruden jāierok.

Cimdiņš.

Kā apvainots. Bet, cienīts kungs, ko jūs runājat —? Tādu preci savā veikalā es taču nevaru turēt!..

Labjānis.

Tā tad nav? Te nu bij!..

Cimdiņš.

Man ir modes preču un galanteriju veikals!..

Labjānis.

Tad var gan domāt, kas tā jums ir par bodi, ka arī darvas tur nevar dabūt!..

Cimdiņš.

Bet es taču jums saku, ka man ir modes preču un galanteriju veikals!..

Elvira iznāk no zāles atpakaļ.

Labjānis.

Nu — tādu runu mēs no pilsētas kungiem esam jau gana dzirdējuši! Ieiet zālē.

Cimdiņš.

Izbrīnējies. Tas taču bija viens liels duraks! Es gribu iepazīties — viņš runā par darvu!.. Un ko tie ļautiņi uz mani tā skatās —? Laikam kultūrelu cilvēku maz redzējuši!..

Elvira.

Zobgalīgi. Tu ar' laikam sevi... pie kultūreliem cilvēkiem rēķini?

Cimdiņš.

Ko tu gan domā, Elvi? Kā jokodams. Vaj es neesmu tiešām glīts zēns? Un vaj mans uzvalks ar' nav modern? Pati jaunākā mode!

Elvira.

Tā ērmīgi smaididama un novērsdamās. Mode bez vīra nav nekas; bet vīrs bez modes ir tāpat vīrs!..

Cimdiņš.

Kas ar tevi noticis, Elvi? Aplīkdams viņai roku. Tu esi palikusi taču pavisam ērmīga! Pilsētā tu tāda nebiji...

Elvira.

Ja, dievamžēl nebiju...

Cimdiņš.

Veždamš viņu uz dīvanu. Nāc nu, pasēdēsīmies te — divi vien: es esmu dikti tāda brīža ilgojies!.. Nosēdina viņu uz dīvana un arī pats nosēstas cieši viņai līdzās.

Elvira.

Atvilkdamās no viņa nost par gabaliņu. Bet es nemaz neesmu ilgojusēs!..

Cimdiņš.

Ūto takoje? Tu esi kā cits cilvēks palikusi, Elvi! Jau atbraukdamš tevi tādu atradu: kā kad tev būtu kādi krepņi... Laikam tev šai mājā dikti patīk un nu žēl, ka būs no tās jāšķīras?

Elvira.

Kā nedzīva. Ja... še man patīk... un žēl, ka jāšķīras...

Cimdiņš.

Pievīrzīdamies viņai tuvāk. Neerrojos nemaz par to: kortelis mums nebūs nemaz sliktaks, kā še. Un uz Smēres ielas izskats ir brīvs uz visām pusēm!..

Elvira.

Uz kāpostdārziem... kur ziemu izgāž mēslus!..

Cimdiņš.

Bet vasaru — visur zaļums!..

Elvira.

Un rudeni — kā kāpostu kubulā!..

Cimdiņš.

Ka tev tur nepatīk, Elvi — mēs taču varam noņemt sev citu korteli! Pārvilksīmies kad uz Saldumielu — tur ir tuvu parks. Un tas taču ir dikti ļabi, ka tā zemnieku būšana jums nu beigsies.

Dabūsim tavu daļu, varēsim paplašināt savu šefi un varbūt jau drīzi iegādāsimies paši savu zirgu un ekipažu. Tad dzīvosim nobeli!.. Noskūpsta Elviru uz vaiga.

Elvira.

Pietrūkdamās kājās. Fī —! Nogriežas pie loga.

Cimdiņš.

Čto takoje? Par to es, Elvi, esmu dikti lielā neizprašanā!..

Lielvēja kundze.

Ienāk no zāles kā ar ko nemierā. Tie citi radi, kā rādās, ir uz mums dusmīgi, un ciemiņu laikam vairāk nemaz nebūs...

Cimdiņš.

Prasti ļautiņi, muterchen, un tādēļ neiedrošinas nākt. Bet kas mums uz priekšu arī vairs būs ar šiem tumšiem zemnieku cilvēkiem par darišanu!..

Lielvēju mamma.

Tā jau nu ar' ir gan... Elvirai. Bet vaj tie bērni vēl nav pārnākuši?

Elvira.

Kur tad viņi aizgājuši?

Lielvēja kundze.

Nu turpat uz Meža-māju. Malās jau apkārt visu rītu: šie iešot tur, šie iešot tur... Sak: tad ejiet ejiet un atvediet krusttēvu ar' līdz!

Elvira.

Kā izballēs. Kas? Viņu šur —!

Lielvēja kundze.

Nujā!.. Mums tāda reize... un kā tad viņam ne-

teiksim! Lai nu viņam ta saprašana kāda, bet viņu tīri tā pie malas atstāt — to arī mēs nevaram!

Elvira.

Raudzīdamās apkārt platām acīm. Vai Dieviņ!.. Nevajag! To nevajag!..

Lielvēja kundze.

Ko tu nu bīsties! Vaj tad viņš šur nāks pirmo reiz un vaj viņš kādu aiztiek? Bez tam mums viņam arī jāiestāsta, ka nu jātaisās uz pilsētu līdzī!

Elvira.

Viņam — uz pilsētu līdzī —?

Lielvēja kundze.

Nujā!.. Vaj tad mēs viņu varam te atstāt? Tad jau izvazās, kas viņam pieder, viens un divi!.. Tikai — ka nu varētu pierunāt, lai meklē rokā, kur ir ko nolīcis. Bešā jau nu viņš vis vēl nav, lai nu arī pats saka, ka naudas šim vairāk neesot... Runā tu ar viņu: tevis jau viņš klausā, tāpat kā to mazo, labāk par visiem!

Elvira.

Nē, nē!.. lai viņš līdzī nebrauc!..

Lielvēja kundze.

Tāds kā muļķa meitens! Ko tad pasaule teiks, kad mēs viņu te pametīsim? Un viņa mantu pagrābs citi, bet mēs būsim tie vainīgie, un par mums runās!.. Bet pilsētā varēs viņu varbūt likt pie kāda darba... Lai nu kāds — mums viņš jāpieņem vien! Iziet uz ēdamistabu.

Cimdiņš.

Ko tu baidies, Elvi! Ja viņš trakos — savaldīsim!

Es uzņemos viens pats padarīt viņu tik rāmu,
kā jēru!

Elvira.

Ar nievām. Ods —!

Cimdiņš.

Pieņemas kājās; varen droši. O —! Kad viņš mani tikai
redzēs —

Elvira.

Uzķerdama. Tad visā galvā smiesies!

Cimdiņš.

Čto takoje? — O — es neesmu vis tik švaks! Reiz
mums vienā labākā restoracijā iznāca tāda saķer-
šanās. Mēs sēžam inteligenta kompanija — dažādi
mākslinieki no cirka un no avizēm — un dzeram
savu šnabi. Bet nezin kas tur tādi par zelliem
gadījušies un sāk vilkt mūs caur zobiem. Beidzot
viens no viņiem, pie mūsu galda pienācis, rāda uz
mani ar pirkstu un prasa, kā saucot šito korķi —

Elvira.

Viņu pārtraukdama. Viņš tā teica? Tiešām —? Smejas.

Cimdiņš.

Ja, tā viņš saka un rāda uz mani ar pirkstu. Mūsu
kompanija visa tūlīt —

Elvira.

Pārtraukdama. Smejas!

Cimdiņš.

Nē — trūkstas augšā. Bet es viņiem saku, lai pa-
liek vien mierā, ķeru to subjektu pie krāgas — un
esam abi pa durvīm ārā! Pavisam jaunu ševioša
mēteli bij pretīm turoties man vēl pārplēsis, un

man iznāca dikti liela skāde. — Tā, Elvi: lai nedomā vis ar mani jokus dzīt!

Elvira.

Ērmīgi pasmejas. Saki, vaj tu . neiesi drīz uz cirku?

Cimdiņš.

Uz cirku ? Kad būsīm atkal pilsētā, tad aiziesim kādreiz abi divi. Man arī dikti patīk, ja kāds klauns māc smīdināt. Sevišķi ievērojams ķerlis bija pērn Dervelbrocha trupā. Uz afišām viņš saucās par Maulhaltenu. Tad tas —

Elvira.

Aizgriezdamās pavisam projam. Bij daudz gudrāks par tevi!

Cimdiņš.

Čto takoje? Vaj zini, Elvi: ar tevi šodien nemaz nevar saprasties! Tuvojas viņai. Bet kad tu būsi mana sieviņa —

Elvira.

Nenāc!.. Aizliek roku ar mutautiņu sejai priekšā kā uz raudām.

Lielvēja kundze.

Ienākdama no ēdamistabas. Ta nabadze ir atkal atnākuse. Nezin vaj nebūtu beidzamo reiz vēl kas jāiedod?..

Elvira.

Kā bailēs. Nabadze —?

Lielvēja kundze.

Tu jau ar' esi varbūt viņu kādreiz redzejuse. Jau sen viņa staigā te apkārt un reizēm ienāk arī mūsu mājā.

Elvira.

Kāda viņa ir?

Lielvēja kundze.

Viņa jau tāda melna vien iet apkārt — kā ēna...
Lakats vienmēr uzvilks dziļi uz acīm, tā ka sejas
gandrīz nemaz nedabū redzēt. Bet cik var manīt,
tad ta ir viņai kā saēsta — laikam kādā sērgā,
un varbūt tadēļ viņa negrib tās cilvēkiem rādīt...

Elvira.

Kā nesamaņā. Vai! vai!.. Tā ir viņa!.. Tā ir viņa!..

Lielvēja kundze.

Tad jau tu esi viņu kādreiz laikam satikuse!..

Elvira.

Bet kā viņa šur nākuse —?

Lielvēja kundze.

Kā tad kurais nabags nāk? Lai ko atmet!

Cimdiņš.

Izņem no vestes kabatas naudas gabalu un sniedz to Lielvēja
kundzei. Nemat, muterchen, un iedodat viņai to
no manis . no Cimdiņ' kunga...

Elvira.

Nedabīgi iesmejas. Modes preču un galanteriju vei-
kals uz Smēres ielas!..

Lielvēja kundze.

Elvirai. Ko t' nu tu!.. Cimdiņam; naudu saņemdama.
Paldies — iedošu! — Bet jūs ar' abi šodien esiet
savādi —! Laikam tāds nemierīgs prāts... Nujā:
tāda reize!..

Kalkūniete.

Jau paveca, bet vēl čagana sieviņa, gērbusēs kā pārtikuse
saimniece; ienāk no zāles. Ko tad nu tie jaunie —?
Kopā vien — kā divi baloži!.. Labvēlīgi pasmejas.
Tā jau tai jaunībā iet... Lai nu laba laime dzi-

vojot! — Bet man, kad braukšu atkal uz pilsētu, nu būs tūlīt pie jums jauns ciems...

Lielvēja kundze.

Nujā, mīlā! Garām jau neej vis! Tu jau man tā tuvākā radniece' — un visu laiku esam tik labi satikušas!

Kalkūniete.

Vēlīgi pasmiedamās. Un tai jaunā pāra bodē ar' man reiz jāieiet: gribētos vēl priekš nāves nopirkt jaunu aubi!

Cimdiņš.

Nākat droši, kundze! Haubes mums ir lielā krājumā — jau no vislētākām sākot. Fasoni — visādi!

Kalkūniete.

Ak pasoni ar' jums ir? Bet kas tad nu man par to pasonu! Ka tik ir aube!

Cimdiņš.

Kā tad tā, kundze... bez fasona —?

Kalkūniete.

Var iztikt! Kad man ir kazvejs, tad pilnīgi pietiek! Ja tikai silt' — vaj tad tāds pludura pasoni bijis uz pleciem, vaj ne!

Cimdiņš.

Iekarsies un tik gaida, kā pie vārda tikt. Atļaujiet, atļaujiet, cienītā kundze!... Es jūs lāgā nesaprotu, un neņemot par jaunu, ka es iedrošinos aizrādīt uz jūsu nepareiziem uzskatiem šinī lietā: jūs ļoti maldāties, ka bez fasona var iztikt! Taisni uz fasonu visi pircēji šinī laikā dikti raugās!

Kalkūniete.

Lielvēja kundzei; smiedamās un ar pirkstu kratīdama. Var redzēt: ir, mīlā, tev tas znots gana liels āķis! Man

vajag aubes, bet šis jau tūlīt domā, lai es pirku to peleri ar — ka tik vairāk tās peļņas tiktu!..
Nervozi iesmiedamās, Elvira skrien uz zāles durvīm.

Cimdiņš.

Kur tu, Elvi?

Kalkūniete.

Nosmiedamās. Skrien, skrien, meiten!.. Tur jau tie jaunie nupat dziras uz dančošanu. Izlecies vēl arī tu, kamēr esi meitas kārtā!.

Cimdiņš.

Tad es arī gribu izlaist! Pietrūkstas kājās un arī iestēdzas zālē.

Kalkūniete.

Nekas. tas znots ir tev gana čagans! Ja viņš tāds pats arī tās savās bodes darišanās, tad jau var tīri mierā būt.

Lielvēja kundze.

Ar raizēm; klusāk. Bet man, miļā, tā vien ir kā ne-labi: ta Elvira ir pavisam bēdīga — kā kad visa šitā lieta nu nebūtu viņai nemaz pa prātam vairs... Un tīri tāda kā slimā vien... Kā viņusvētdien abas ar to savu draudzeni no meža pārnāca, tā tūlīt jau man viņa likās tāda savāda... Un nu daudzreiz jau esmu pieķēruse, ka klusībā ir radājuse... Nevaru pate nemaz izprast, kas viņai noticis!.. Atsēstas uz divana, un ar roku pamādama, aicina sēdēt turpat arī viešņu.

Kalkūniete.

Arī apsēstas viņai līdzās. Gan būs labi, mās, kad viņi apprecēsies. Jauni meiteņi jau reizēm šitā sagražojas; bet pēc tam viņiem tas atkal pāriet.

Lielvēja kundze.

Var jau būt. Bet tagad gan, kā es redzu, viņai nav nekāda prieka. Aiz to viņa ir arī tik errīga..

Kalkūniete.

Sss... Vaj zini, mās, ko: ka tik viņai tad nava te kāds no agrākiem laikiem — un nu pašai palicis tā žēl?..

Lielvēja kundze.

Kur te nu tāds rastos? Te jau visapkārt tikai tādi paši prasti zemnieku puisi vien ir! Un cik tad viņa arī te dzīvojuse tikai par to vasaras laiciņu!..

Kalkūniete.

Bet — ē .. reiz jau tās runas tādas gāja, ka viņas tīkojot tas pats... kā tagad viņu saukā — Nepilnīgais. Nudie!.. Es jau nezinu, cik tas ir tiesa, bet tie cilvēki tā runāja.

Lielvēja kundze.

Runāja jau runāja... Un arī man pašai tā savādi tas likās, ka pērn viņš, kamēr Elvira vienu laiku te dzīvoja, sāka tik bieži šur staigāt. Citādi jau viņš pavisam reti kur iet. Un arī meitene skrēja uz Meža-māju vaj ikdienas...

Kalkūniete.

Vaj zini, mās: ka tik tā arī tad nav!.. Nebūtu nu iesākts ar to bodnieku, tad jau —

Lielvēja kundze.

Viņu pārtraukdama. Ko nu par to runāt: vaj nu pie traka cilvēka ies!.. Vēl jau agrāk viņš turējās turējās, lai gan jau no laika gala ir tāds ērmīgs bijis; bet kā viņš aizgāja viens pats dzīvot uz to Meža-māju, tā sāka aptumšoties aizvienam vairāk. Ko nu vairs!..

Kalkūniete.

Palocīdama galvu. Tad tā ir: Elvira būs gan uz viņu domājuse — un nu ir arī žēl, ka viņš palicis tāds...

Lielvēja kundze.

Nekā nesaprotu...

Kalkūniete.

Bet kad jau nu viņš ir sācis jukt, tad sajuks arī pavisam: tā jau tas ar tādiem trakiem esot, un sevišķi to varot manīt uz mēneša griežiem. Varbūt ar Nepilnīgo ir arī tāpat?

Lielvēja kundze.

Kas t' nu šo ir tā vērojis!

Kalkūniete.

Ja, ja, ja!.. Kā piepeši ko atcerējusēs; ziņkārīgi un klusāk. Bet kad nu viņš sajūk pagalam — kur tad paliks viņa manta? Cilvēki jau ir tik viltīgi un kārīgi, ka izmānīs viņam to uz tām pēdām! Un kā, mīļā, viņam ar to pašu naudu — vaj tā ar' vēl ir? Tu jau tak būsi to noskatījusēs?

Lielvēja kundze.

Līdz šim jau vēl bija pa drusciņai devis, kad man kāds trūkums uzspiedās; bet nu saka, ka naudas šim vairs neesot...

Kalkūniete.

Vai, mās — tas nu gan nebūs tiesa: viņu tak daudzinaja tik bagātu!..

Lielvēja kundze.

Es jau ar' vis nevaru tam ticēt: kur nu uz reizes jau tā pietrūka, kad visu laiku ir bijis!..

Kalkūniete.

Vī Dieviņ — būs, būs! Vaj nu turpat tai ērmīgajā mājā kur nobāsta, vaj arī mežā kur aprakta...

No zāles ienāk Kalkūns un tā plaši nostājas istabas vidū. Kad durvis no zāles veras vajā, kā šoreiz, tā arī citas reizes — gandrīz līdz cēliena galam — tur dzird spēlējam un dancojam.

Lielvēja kundze.

Tad tas jau ir, kas dara man raizes: nujā... tā viņa var arī pazust!...

Kalkūniete.

Ek tur ir mans vecais: dzirdēs, ko tas teiks. Tādās lietās viņam ir gudra galva. Viram. Nāc nu ar labu padomu!

Kalkūns.

Vecīgs, drukns vīrs ar bālganu, platu un kuplu bārdu, pelēkiem vadmālas svārkiem mugurā un smagiem ūdens zābakiem kājā, runā ar pašpārliecību, kā tāds, kuram nekur nav nekādu šaubu; tuvodamies sēdētājām. Kādā lietā?

Kalkūniete.

Pamāci nu, kā no tā trakā to naudu dabūt! Ar labu negribot dot un mānoties, ka šim vairs neesot. Laikam kāds samācījis, lai tā saka .

Lielvēja kundze.

Kā nejauši ko uztvēruse. Va—i manu dienī!.. Tad nu es sāku saprast, kas Labjāņam tā par valodu. Nepilnīgais nodošis visu savu mantu šim glabāšanā, un šis taisīšis viņam testamenti... Tad aiz to nu arī viņš saka, ka naudas šim vairs neesot... bet it nemaz ar vairs ne... Labjāņa gudrība!

Kalkūns.

Un kas tad Labjānim tur pa daļu?

Lielvēja kundze.

Šim esot jābēdā par valsti... kā Nepilnīgais nepaliekot tai par nastu...

Kalkūns.

Nu tad es saprotu gan, par kādu valsti viņš rūpējas — hu hu hu hu!..

Kalkūniete.

To pašu jau es ar' saku!

Lielvēja kundze.

Ak tava nekaunīga cilvēka! Bet mums vēl radu — un arī šodien likām šur nākt! Tāda ir tā pateicība!..

Kalkūniete.

Tad redzi, mās, kā viņš ir domājis tevi aplaupīt! Un tā nu tad ir skaidra lieta, ka naudas pie Nepilnīgā atstāt vairs nevar: tad būs beigta. Nu vajag tik izgudrot, kā dabūt viņu rokā!

Lielvēja kundze.

Tāds padoms jau nu šitai reizē būtu gan labs!

Kalkūns.

Ko tad tur tik daudzi runāt: kad ar labu negrib atdot, vajag paņemt pašiem — naudai tak navar ļaut izputēt!

Kalkūniete.

Nu, nevar ļaut — to pašu jau es ar' saku!..

Lielvēja kundze.

Bet kā to, mīlie, lai izdara? Nujā!.. Nevar jau zināt, kur viņš to nobāzis!

Kalkūns.

Tad vajag pameklēt: kaut kur jau būs!

Kalkūniete.

To pašu jau es ar' saku: vajag pameklēt!

Lielvēja kundze.

Nujā!.. Bet kā t' nu tā iesi un meklēsi? Tā kā kauns jau ir. Un bailes arī: viņš var to noprast — un sākt vēl trakot!..

Kalkūns.

Tad vajag to darīt tādā reizē, kad viņš neredz!

Kalkūniete.

Nu, kad neredz — to pašu es —

Lielvēja kundze.

Nujā!.. Bet viņš jau no savas mājas nekur projām neiet. Tikai par kādu laiku reiz atnāk uz šejieni.

Kalkūns.

Nu — tad vajag to darīt tādā brīdī, kad viņš ir aizmidzis!

Kalkūniete.

To pašu es ar' saku: kad viņš ir —

Lielvēja kundze.

Kas to zin mīlie, kad viņš guļ, kad neguļ! Un ja arī varētu tādu reizi notrāpīt — bailes jau ir, ka atmodīsies!

Kalkūns.

Nu tad es jums teikšu vēl vienu labu vārdu. Atvediet viņu šodien šur un uz tām derībām labi brangi sadzirdiet! Kur pakritīs, tur arī gulēs — un pa to laiku var visu māju kārtīgi izmeklēt.

Kalkūniete.

Tad es jau tev sacīju: mans vecais dos labu padomu!

Lielvēja kundze.

Nuja... Tā jau nu būtu gan labi... Bet—ē

Kalkūns.

Kad tas ir izdarīts, tad var mierīgi viņam pateikt: sak, vaj nu nāc mums līdzī, vaj paliec tepat; bet nauda nu ir pie manis, un kad viņas tev vajadzēs, tad dabūsi!

Kalkūniete.

Gluži to pašu tad es ar' saku!.. Un vaj nu viņam par to naudu kas teikts vaj ne, ka tik viņa ir rokā un neizput... Tad tā nu, mās, arī dari: sadod viņam tās čarkas labi brangi!..

Lielvēja kundze.

Nezin vis, mīļie, vaj no tam kas iznāks: viņš ir tāds stiprs vīrs un daudz var panest...

Kalkūns.

Nu — tad vajag ieogrūst kādas miega-zāles: ko tad ar tādu traku cilvēku citu var darīt? Arī trako mājā jau dodot miega-zāles, ja citādi nevarot savaldīt!

Kalkūniete.

Miega-zāles gan — to pašu —

Lielvēja kundze.

Miega-zāles —? Nebūtu jau slikti! Bet kur šās lai ņem?

Kalkūniete.

Viendien mūsu mājā bij tā Salnas nabadze un muldēja, ka šai tādas zāles esot. No tām šī iedzerot, kad miegs nenākot. Viens gudrs cilvēks viņai parādījis puķu saknes, no kurām tādas zāles izvārīt...

Lielvēja kundze.

Tā nabadze vēl nupat te bija. Atnākuse akurat šodien. Laikam arī dabujuse dzirdēt, ka mums tāda reize...

Kalkūniete.

Dzīvi. Vai, mās — nudie tad to zāļu jāpaprasa! Sak, mums ir viens tāds sajucis cilvēks... lai kādu laiku gul un netrako! Nudie, mās, tā jāizdara!..

Lielvēja kundze.

Kā apmulsumā. Es nezinu... par tiesu es nezinu...
vaj tā būs labi?..

Kalkūns.

Kas tur nu ko nezināt: ja tik ir — dod iekšā!

Kalkūniete.

Dod iekšā! — es ar saku tīri to pašu. Man tā na-
badze pazīstama jau no tā laika, kad viņa te uz-
klīda, un es palīdzēju no viņas to zāļu dabūt.
Iesim! Pieejas.

Kalkūns.

Piepilināt... vislabāk pie vīna. brangu glāzi un
riktīgi piepilināt!..

Lielvēja kundze.

Ari pieceldamās. Vai Dieviņ... man tā kā bail... ka
tik labi vien izietu...

Kalkūniete.

Tu ar', mās, esi kā duma! Bet iedomā tikai to,
ka citādi arī tās naudas neredzēsi: būs, kas pa-
ņem, un tu varēsi tik pirkstus nosūkāt. Netūlo-
jies nu vairs nemaz! Bīdīdama Lielvēja kundzi sev pa-
priekšu, iziet uz ēdamistabu.

Kalkūns tā vērīgi noskatās viņām pakal, tad izdauza pīpi
pie palodzes, atsēstas uz dīvana un aizpīpē.

No zāles sanāk: Arturs — kūpošu cigaru zobos, Cimdiņš —
slaucīdams sviedrus, Elza — nervozi staipīdama mutautiņu,
un sasēžas ap galdu, pie kam Arturs ar Elzu turpina jau
agrāk iesākto sarunu.

Elza.

Tautas nākotne būs droša, un viņa pate celsies
aizvien dzidrākos garīgos augstumos, ja viņā pa-
liks dzīvs un joprojām tikai augs tīrs un cēls
idealisms!..

Arturs.

Vēl jauns cilvēks, padrukns, drusku flegmatisks un it kā sevi ļoti apmierināts; ģērbies moderni un izmeklēti labi. Tās, Elzas jaunkundze, ir tikai ierunātas valodas un jaukas frāzes — par to idealismu! Dzīve prasa izmaņas, veiklas orientēšanās katros apstākļos un šo apstākļu pareizas apsvēršanas un novērtēšanas — ar vārdu sakot, reāla skata uz to, kas notiek visapkārt, un tam piedienīgas piemērošanās un politikas. To prasa dzīve, bet ne jūsu daudzīnātā idealisma. Ar to neviens tālu netiek!..

Elza.

Tad jūs, Lielvēja kungs, idealismu pavisam atraidiet un domājiet, ka arī jaunatnei viņš ir lieks? Vaj tiešām tā?

Arturs.

Pa labai tiesai tā. maz viņš var palīdzēt arī tai!

Elza.

Lielvēja kungs —?

Arturs.

Nu lai pajūsmojas, kamēr tie cilvēki vēl ir tikai puikas un meitenes — tur nav liela nelaime. Bet kad pilnīgi pieaudzis cilvēks dzīvo kā pa gaisu un nezina, ko grib — tad tas vairs nav nekas!

Elza.

Lielvēja kungs —!

Arturs.

Un: tauta, tauta... tautas gods un tautai par labu!.. Ko tas viss nozīmē? Uztaisi, piemēram, labāk kādu tiltu, nopelni naudu un tērē to — tad tur atlēks arī kas tai daudzīnātai tautai, un katrā ziņā vairāk, nekā no kaut kādas jūsmošanas. Tas ir tikai tādu sapņotāju un fantazētāju darbs!

Elza.

Lielvēja kungs... jūs tak nedomājiet to visu nopietni, ko nu runājiet?

Arturs.

Pavisam nopietni!

Elza.

Bet tikai ar sajūsmu un idealismu tak padarīti tautā paši dižākie un cēlākie darbi! Nacionalas apziņas atmoda, gara gaismas atmirdzums, mākslas un vispārīgai garīgas kultūras uzplaukums — vaj tas viss nav slacīts ar idealismu — tautas labāko dēlu dvēseles rasu?

Arturs.

Bet paēdis neviens no tam nav! Es saku. gādājiet vispirms, lai ikvienam ir labi ko paēst — un tas cits nāks pats no sevis!... Pasmejas, kā likdams nojaust, ka tas, ko viņš runā, tam jau sen pilnīgi skaidrs. No tā slavēta idealisma dzīvē ir labuma tikpat maz, kā no idealās mīlestības laulībā. Tās ir tikai putas, bet kas ir apakšā, tas paliek.

Cimdiņš.

Acīm redzot sarunas labi neizpratis. Es ar saku: kas apakšā, tas paliek. Tas tikpat kā mums galanteriju veikalā. Pa virsu un iekš logiem tiek izliktas interesantas un famozas preces. Ar laiku kundes tās aiznes; bet kas ir apakšā, tas paliek ilgi uz rokām!

Elza un Arturs iesmejas, un pats Cimdiņš smejas viņiem līdz.

Elza.

Jūs esat pārāk reali... pārāk reali, Lielvēja kungs!...

Arturs.

Tādi, jaunkundz, ir mūsu laiki, kuri to kategoriski

prasa. Es viņiem tikai piemērojos un gribu būt ar tiem labā saskaņā: tā ir vienīgi pareizā politika! Par ko lai es esmu tāds muļķis, kurš līksmojas nezin par kādām zvaigznēm bezgalīgos debess tālumos, kamēr citi kauj un ēd treknus aunus tepat tuvumā un virs zemes? Smejas. Ja neticiet, ka man taisnība, tad paprasiet to, lūk, Kalkūnu tēvam: viņš ir pasaulē dzīvojis un zinās to labāk!

Kalkūns.

Glaimots, sagroza galvu un pašķirsta kuplo bārdu. Tā jau gan ir: labāk pie pilna, nekā pie tukša galda sēdēt...

Cimdiņš.

Ja pie mums uz Smēres ielas nāk daudz pircēju, tad tas ir tikpat kā treknus aunus kaut. Bet Piedurkņu ielā, kurā turpat līdzās, mūsu konkurenti var skatīties zvaigznēs nevien nakti, bet arī dienu!.. Smejas.

Lielvēja kundze steigšus ienāk no ēdamistabas un dodas uz zāli.

Arturs.

Mātei garāmejojot. Un tas arī nav labi, ka mēs sēdam te pie tukša galda! Mamm, vaj tev nebūtu ko uzkost? Vakariņas vēl tālu!

Lielvēja kundze.

Es likšu ienest! Ieiet zālē un tūlīt nāk atkal atpakaļ, nezdama paplāti ar dažām vīna glāzēm un pudeli.

Arturs.

Elzai, kurā sēd domīga un skatās uz zemi. Ja, Elzas jaunkundze... Dzīvei ir cieti likumi, un kas tos domā ignorēt, to dzīve beidzot ignorē pašu!.. Mātei no zāles atpakaļ nākot. Un kādu pudeli ar', mamm-tikai stiprāka dzēriena!

Lielvēja kundze.

Tādā uztrauktā balsī. Labi, labi!.. Iziet atpakaļ uz ēdamistabu.

Elza.

Kā kādu grūtu domu mocīta. Un par ideālu mīlestību arī jūs ieminējaties... tā kā ar nievām, Lielvēja kungs. Tad arī tā jūsu acīs nava nekas?.. Sakiet, ko tad jūs atrodiat laulībā par viņu vēl labāku?

Arturs.

Manis dēļ — kad atkal to pašu iztikšanu! No mīlestības, lai tā cik ideāla, neviens raušu necepj...

Elza.

Citiem vārdiem: jūs aizstāviet laulību, kuŗa dibināta uz tīriem aprēķiniem —?

Arturs.

Man šķiet, ka neviena laulība nav gluzi bez saviem aprēķiniem! Vaj nav tiesa, Kalkūņu tēv?

Kalkūns.

Nu tikpat jau, kad precējas, jādomā ir, kas tur beidzot iznāks!

Arturs.

Nu redziet! Un Kalkūņu tēvam var ticēt, jo viņš dzīvi pazīst. Kur nav droša rēķina, tur drīz vien bankrots —!

Cimdiņš.

Kā satrūcies; ar steigu. Čto takoje?.. Ja, rēķiniem vajag būt kārtībā visās branšās!..

Arturs.

Bet tā nava nekāda laba lieta — tāds bankrots!..

Cimdiņš.

Izskaidrodams savukārt. Vispirms inventurai vajag būt pareizi uzņemtai. Tas ir tirdzniecībā negrozāms likums. Ja inventura nav pareiza, tad īsā laikā var nosvērties arī bilance!..

Arturs.

Un arī laulībai ir sava inventura un bilance — ha ha ha ha!..

Elza.

Paraugās uz Arturu tā stīvi. Jā. . no jūsu runas vien jau var noprast, ka matematika jūsu studijās ir jums tas mīlākais priekšmets. Pieceļas un atiet no galda nost.

Arturs.

Jā, jaunkundze: matematika šos laikos — un ne tikai mums inženieriem vien — liekama pirmā vietā!

Elza.

Iziedama uz zāli. Un otrā — laba iztikšana!..

No ēdamistabas pa to laiku ienākuse Mirkšiene, šoreiz glītāki ģērbusēs, nesdama uz paplātes ko ēdamu, šķīvjus, nažus, dakšīņas, pudeli konjaka un glāzes. Visu uz galda salikuse, viņa tā ātri un ērmīgi paklanās — par zīmi, ka nu viss labi.

Cimdiņš.

Rādīdams uz galdu. Bet vislabākā matematika būs te!.. Paldies, jaunkundze?

Arturs pielej glāzes un ķeras tūlīt pie ēdamā. Kalkūns tīri kā nemanot pārvietoies no dīvana pie galda.

Mirkšiene.

Glaimīgi. Kā kungs nu joko... Mani par jaunkundzi godē... Es jau atraitne ar sīkiem maziem bērniem...

Cimdiņš.

Pardon, cienītā kundze! Tas nāk no tam, ka mēs

neesam vēl priekšā stādīti: Paceļas un paklanās, Cim-
diņš — galanteriju tirgotājs —

Mirkšiene.

Ātri un iztapīgi. To jau es zinu, ka jūs esiet tas
Cimdiņ' kungs. Un Lielvēju mamma jau arī to
man ir teikuse, kur jums esot tā andelēšanās —

Cimdiņš.

Uz Smēres ielas!..

Mirkšiene.

Vēlīgi. Nu jau kungs atkal joko! Uz ielas ande-
lējoties... Jums jau esot pašam sava bode!

Arturs.

Ar smiektu. Sveiki! Pieskandina citu glazēm un dzer.

Cimdiņš.

Arī savu glāzi izdzēris. Jūs, kundze, neesat mani pa-
reizi sapratuši: es jums sacīju, ka man ir galante-
riju veikals uz Smēres ielas...

Kalkūns.

Arī izdzer savu glāzi un noglāsa bārdu. Mirkšienei jau
ir tāda galva, ka nekā nevar iestāstīt!..

Mirkšiene.

Vī —! Domā, ka es nemāku ar labākiem kungiem
runāt? O — o, ar kādiem es neesmu runājusēs! Un
neviens nav atlaidis mani tīri tukšā: vaj nu atmet
naudas grasi, vaj kādu apģērba gabaliņu.. at-
raitnei ar tiem sīkiem maziem bērniem —

Cimdiņš.

Ak tā: jūs vēlaties, lai es jums ko dāvinu? Izņem
no vestes kabatas naudas gabalu un sniedz to Mirkšienei
Lūdzu!

Mirkšiene.

Paklanīdamās. Danke, lielskungs!

Valdis.

Ieklupdams istabā pa priekšnama durvīm. Mēs visi esam klāt!

Marīte.

Iesteigdamās pakaļ brālim. Mēs atvedām krusttēvu!

Mirkšiene.

Ak — tad ir jāiet un jāsaka tas Lielvēju mammai! Iziēt steigšus uz ēdamistabu, kur, viņai pa priekšu, klaigādami ieskrējuši arī bērni.

Māris Valks.

Ienāk mierīgi un droši pa āra durvīm, un istabas vidū nostāties, pārlaiž par visiem gaišu un dzestru skatu. Labdien!

Arturs.

Paceļas, iet viņam pretī, un apsveicinājies, paceļ viņam pie galda krēslu. Sēdi te, namdar, un iedzer kopā ar mums glāzi konjaka! Pielej glāzes.

Māris Valks.

Ar vēsu smaidu, palikdams stāvot. Kāds prieks un gods darīt to kopā ar jums —!

Labjānis.

Ienācis no zāles, sniedz Valkam roku kā no žēlastības. Tas ir labi, ka arī jūs nu esiet atnākuši!

Māris Valks.

Sniegtās rokas kā neredzēdams. Ne — es nemaz neesmu atnācis?

Labjānis.

Apjucis. kā tad tā —? Jūs tak te esiet!..

Māris Valks.

Nebūt ne: es neesmu te!

Labjānis.

Vēl vairāk apjucis. Kā tad es jūs redzu!..

Māris Valks.

Skumji pasmiedamies. Tas nav tiesa: jūs neredziet manis!

Labjānis.

Nogriezdamies pie malas. Jūs jau nu atkal runajiet tikai aplam!

Cimdiņš.

Tam kungam ir taisnība: jūs runajat dikti nesaprotami! Kā tad tas var būt, ka persona tepat ir — un viņas neredz?..

Māris Valks.

Tas var tā būt: citu redzot neredz un citas nevar saredzēt!

Cimdiņš.

Ari to es nevaru saprast taču nemaz! Lūdzu paskaidrojiet man to tuvāk, cienīts kungs, tad mēs par to debatēsim. Bet papriekš atļaujiet iepazīties: Cimdiņš — galanteriju tirgotājs —

Māris Valks.

Tas jūs gan esiet!

Cimdiņš.

Neizprašanā. Tas es... esmu...

Māris Valks.

Tas jūs esiet!

Cimdiņš.

Aizskarts. Klausaties, ļoti cienīts kungs.. vaj jūs gribat ar mani kādus prastus jokus dzīt — ?

Arturs.

Paraustīdams viņu pie piedurknes klusām. Lai paliek! lai paliek!..

Kalkūns.

Valkam. Vaj tad tev beidzot nav apnicis — vienam pašam dzīvot pa to savu meža-pili?

Cimdiņš.

Apķerdamies; Arturam. Vaj... šis subjekts nav... tas trakais —?

Arturs.

Ssst!

Māris Valks.

Kalkūnam. Ja... dzīvot man ir gan jau apnicis!

Kalkūns.

To var domāt! — Vajadzēja tad nākt pie cilvēkiem!

Cimdiņš.

Kā piepeši ko sapratis, aizmetas Arturam aiz muguras; paklusi. Ja viņš domā te trakot — es apņemos viens pats izlikt viņu ārā —!

Māris Valks.

Kalkūnam. Pie cilvēkiem —? Kur viņi ir?

Arturs.

Met Cimdiņam ar roku; klusām. Nevajag!..

Kalkūns.

Valkam. Kā stulbs! Vaj tad tu neredzi? Hu hu hu...

Māris Valks.

Neredzu!

Klusums. Visi raugas uz Valku, kā paši nezinādami ko iesākt.

Arturs.

Gribedams padarīt sarunu vispārīgu. Lai nu tas būtu šā vaj tā... Bet redziet, mani kungi, cik drīzi tie laiki ir pārgrozījušies. Vēl nav nemaz tik ilgi, kad es kā zēns te apkārt skraidīju. Un tad pa visiem tīrumiem likāja cilvēki vien; tagad turpreti tos darbus padara mašinas!

Labjānis.

Tuvodamies par jaunu citiem. Cilvēki aiziet visi uz pilsētu — kas tad vairs te strādās!

Kalkūns.

Un kuŗi vēl te palikuši paši nezin, kādas algas ņemt!

Cimdiņš.

Ka viss ir gājis stipri uz priekšu, to var redzēt arī galanteriju tirdzniecībā. Ko varēja agrak pārdot lauciniekiem? Kādas lētākas pogas un prastākus āķus. Bet tagad viņi arī cimdus un zeķes pērk pie mums. Tas ir progress!

Arturs.

Ja, mani kungi, dzīve ir cēlusēs stipri uz augšu, un turība vairojusēs malu malās! Un uz to mēs varētu gan iedzert — vaj ne. veco namdar?

Māris Valks.

Un kas tur par prieku... ka turība vairojusēs un tādēļ var iedzert?

Arturs.

Kā, namdar —? Tu tak negribēsi, lai mūsu ļaudis būtu nabagi!

Māris Valks.

Ne, to es negribu.

Arturs.

Nu redzi! No dzīves nabadzības pie dzīves kundzības — uz to cilvēci veduse civilizacija. Tad sveiki! Pieskandina ar savu glazi pie citām un dzer.

Māris Valks.

Bet labāk nabadzības kungs, nekā bagātības nabags!

Arturs.

Ar ironiju. Nu — no bagātības, veco namdar, ja tikai patīk, var arī viegli vaļa tikt .. un tad valdīt par to mīlo nabadzību...

Kalkūns.

Dusmīgi paskatīdamies uz Labjāni. Ir jau cilvēki, kuri tikai par to vien domā, kā dabūt otra labumu savā rokā!..

Labjānis.

Tāpat dusmīgi. Ja — tādu cilvēku ir pilnas visas malas... un lai tad valsts pēc tam nes viņu dēļ visu to grūtumu!..

Arturs.

Tā tad, namdar — tu bagātību ienīsti?

Māris Valks.

Es neienīstu bagātības, bet ienīstu bagātības nabadzību!

No zāles ienāk Elvira un Elza, savā starpā klusām runādāmās. Valku ieraudzījuse, Elvira satrūkstas un atraujas pie malas.

Cimdiņš.

Vēl aizvienam turēdamies Arturam tuvumā, paņemdas glāzi. Bet uz visu to mēs iedzert varam!

Lielvēja kundze.

Ienāk no ēdamistabas, turēdama drusku trisošās rokās paplāti, uz kurās viņa pudele, divas glāzes — viena lielāka, otra

mazāka, un kūkas gabaliņi; nostādamās Valkam priekšā. Nu, Māri — tev jādzer vispirms kopā ar Elviru. Pāveloši pamezdama meitai ar galvu. Nāc!

Elvira raujas vēl vairāk pie malas; Elza viņai klusām ko runā — līdz beidzot tā, samulsuse un bāla, ari iet pie mātes un Valka.

Māris Valks.

Paraugas uz Elviru sāpīgi-mierīgām acīm. Man jādzer kopā ar Elviru — ?

Lielvēja kundze.

Ja, Māri — uz Elvīras laimes' šodien viņa saderinās ar tirgotāju Cimdiņ' kungu!

Cimdiņš.

Iznākdams vairāk klajā. Ja, tas ir fakts, cienījams kungs! Elvira Lielvēj', Frīdrih' Cimdiņ' — saderinājušies. Taisni tā es jau arī liku nodrukāt mūsu saderināšanās kartes uz pergament' papīra ar zelta burtiem...

Māris Valks.

Tumši un smagi. Elvira saderinās — ?

Lielvēja kundze.

Nujā... ar Cimdiņ' kungu...

Māris Valks.

Ar ērmīgu smīnu; kā noraustīdamies. Galanteriju tirgotājs —

Cimdiņš.

Priecīgi un atzinīgi. Dikti pareizi! Dikti pareizi! Uz Smēres ielas!..

Lielvēja kundze.

Nujā!.. Un tev nu tad jādzer uz viņas laimes!

Māris Valks.

Paraugas apkārt kā tumšā neziņā. Uz viņas laimes —?
Kalkūniete nostājas ēdamistabā pie durvīm un vēro Valku uzmanīgi.

Lielvēja kundze.

Nuja tak, Māri: tu jau esi viņu vienmēr stipri mīlojis!

Māris Valks.

Sasliedamies un izceldams galvu, paņem viņam piegriezto lielāko glāzi, kamēr Elvira ar drebošu roku ņem mazāko; stipri un it kā bargi. Es esmu viņu stipri mīlojis — ja! Klusums. Visu acis vērstas uz Valku, kamēr viņš savukārt pārļaiž skatu par visiem, pie kam viņa seja raustas kā krampjos; tad viņš izdzer savu glāzi; smagi un baidoši. Ha ha ha ha! Viņš apgriežas un smagiem soļiem iziet pa priekšnama durvīm ārā.

Klusums. Elvirai izkrit glāze zemē, un viņa pate grīlojas. Elza aptver viņu un ved uz zāli. Arturs un Cimdiņš steigšus aiziet turpat.

Kalkūniete.

Steidzas pie Lielvēja kundzes. Izdzēra! Nu ir labi! Kau' tikai tepat palicis! Bet nu aizmigs pa ceļam: bij jau to zāļu laba lāse! Tad nu, mās, vairs nekavējies! Es ar' iešu tev līdz!..

Lielvēja kundze.

Noliek paplāti uz galda un slauka sev no sejas kā sviedrus; uztraukta un drebēdama. Diezin ko tad tu tur darīsi? To jau es varu viena pate... Cilvēks ir jāapkopj! Iziet pa durvīm uz āru.

Kalkūniete.

Zināms ka ir jāapkopj! Tas jau kristīgs pienākums! Bet viena pate tu vari vēl sabīties... un es iešu gan tev līdz! Iziet steigšus Lielvēja kundzei pakaļ.

Kalkūns.

Pieceldamies. Tad jau labāk jaiet man ar': meitīšu cilvēki — nezin kas vēl tur var notikt! Aiziet smagi turpat.

Labjānis.

Skrodās pa istabu, kā nesaprazdams, ko īsti iesākt. Ak tā?.. Ak tad šitā?.. Ak tad šitā gan! Piesteidzas pie loga un skatās ārā.

Mirkšiene.

Ieskrien no ēdamistabas rokām mētādamās. Testemente!.. Stāvi vien nu pie loga un skaties zvaigznēs... kamēr citi sagrābs to labumu... Nupat viņam ieogrūda miega-zāles... es visu nopratu!.. Kā aizmigs... noņems beidzamo kapeiku...

Labjānis.

Midīdamies uz vienas vietas. Vaj tie cilvēki ir traki palikuši?.. Savu mantu tak viņš solījās nodot glabāšanā man!.. Un man ir jātaisa viņam testamente... Uzreiz kā vaļā ticis, izskrien pa durvīm ārā.

Mirkšiene.

Svaidīdamās pa istabu no vienas puses uz otru. Bet man? Kas tad būs man?.. Bet viņš teica, lai šim actiņas aizspiežot un nomazgājot... Un nu paņems visu citi!.. To es neļaušu!.. Kā kritin izkrīt pa durvīm ārā.

Tai pašā brīdī no zāles ieskrien Elvira, lauzīdamās izmisuma raudās. Viņai pakal iesteidzas Cimdiņš.

Elvira.

Mans Dievs! mans Dievs!..

Cimdiņš.

Elvi —!

Elvira.

Ak liekat tak mani mierā: es negribu par jums vairs nekā zināt!..

Cimdiņš.

Likdams roku viņai ap pleciem. Bet Elvi —! Kas ar tevi ir noticis? Vaj tu manis vairs nemīli —?

Elvira.

Stipri. Ne! ne! ne!..

Cimdiņš.

Bet es taču gribu darīt tevi laimīgu!..

Elvira.

Atgrūzdama viņa roku. Projām!.. es negribu jūs redzēt!.. Ieskrien zālā atpakaļ.

Cimdiņš.

Izbrīnējies paplēš rokas. Čto takoje — ?

TREŠAIS CĒLIENS.

Māra Valka mājoklis Meža-mājā — kā pirmajā cēlienā. — Zilgan-dzeltēna rudens novakare īsi pirms saules rieta. Nu saulaini-gaiša mājokļa priekšējā istaba, kamēr otra, aiz lūkas, pilna krēslas. —

Nabadze Salna sēd uz sola, kūjā atspiedusēs un galvu dziļi uz krūtīm noliekuse — kā nedzīvs tēls.

Māris Valks.

Ienāk no āra un ar noliektu galvu smagi kāpj uz augšu; istabā ienācis, viņš grūši nopūšas, sāpīgi paraugās apkārt un tikai tad pamana nekustīgi sēdošo nabadzi, kā ļoti noguris un citu ko domādams. Ak tā — tu atkal esi atnākuse ...

Salna.

Drusku paceldama galvu. Jāgan. lai tevi brīdinātu.

Māris Valks.

No ka?

Salna.

No cilvēkiem.

Māris Valks.

No cilvēkiem — ?

Salna.

Sargies no cilvēkiem!

Māris Valks.

Nu — ? Stāsti!

Salna.

Tev grib darīt ko ļaunu: sargies no cilvēkiem!

Māris Valks.

Kādu ļaunu?

Salna.

Tu esot slimis un nevarot gulēt. Un viņi lūdzās man miega-zāļu. Bet es viņiem neticēju un viņus piemānīju. Pieceļas un lēni iet uz ārējo lūku.

Māris Valks.

Miega-zāļu — ? Brītiņu domā; tad saslienās un acis viņam asi iemirdzas; rokas pie galvas celdams. Ā! ā! ā!..

Salna.

Pagriezdamās pie lūkas atpakaļ. Pirms viņi no šejienes aiziet, viņi grib tev ko jaunu darīt!

Māris Valks.

Es zinu, ko viņi grib... šie nabagi no mūžības uz mūžību! Dziļās sāpēs. O —! o —!

Salna.

Kāpdama pa pakāpenēm uz leju. Sargies no cilvēkiem

Māris Valks.

Tu jau aizej? Paliēc pie manis, uzticamā!

Salna.

Es nākšu vēlāk — kad tev būs vēl vairāk ko ciest
Iziet ārā.

Māris Valks.

Staigā pa istabu, lauzīdamies dvēseles sāpēs. O —! o —
o —!.. Elvira!.. Arī tu!.. Arī tu! Brītiņu klusē. Tad labi: nāciet vien!.. Nāciet — es jūs gaidīšu!..
Papem no loga spožu griežamu ieroci, kā gaŗu dunci un domās grimdams, tura brīdi to rokā. Bet kad aiz āra durvīm dzird klusas balsis, viņš tumši ievaidēdamies apgulstas uz savas lāvas, noliek spožo asmeni sev uz krūtīm un paliek kā cieši aizmidzis.

Lielvēja kundze.

Atver āra durvis, pakāpjās uz augšu, ieliecas pa lūku istabā un paraugās apkārt; klusām. Ir, ir!..

Kalkūniete.

Priekšnamā; tāpat. Ko dara?

Lielvēja kundze.

Gul...

Kalkūniete.

Nu redz! Tad tās zāles bijušas gan stipras, ka jau aizmidzis... Tas labi, mās! Arī uznāk istabā.

Lielvēja kundze.

Ieiet istabā dziļāk un aizkāsējas; paklusu. Māri!..

Kalkūniete.

Stiprākā un rupjākā balsi. Kas tā nu par gulēšanu — dienas laikā! Uzmanīgi vēro gulētāju; tad klusāk. Aizmidzis gan! Nu tik iesim pa visu priekšu aptaustīt viņu pašu: varbūt glabā vienmēr sev klāt Velkas lēni uz lāvas pusi.

Lielvēja kundze.

Vai, kā man bail: ka tik nu, Dieviņ, labi vien izietu!..

Kalkūniete.

Kas tur nu tik daudz ko bīties!..

Lielvēja kundze.

Pagaidi — neej: es pate gribu viņu apraudzīt!

Kalkūniete.

Par ko tad visu tikai tu pate vien? Tikpat labi jau es ar' varu! Un tas tak nu ir viena alga: tu vaj es!

Lielvēja kundze.

Kā tad tas ir viena alga? Tā īstenā darišana tak pieder te tikai man pašai!

Kalkūniete.

Bet kas tad, mās, to izdomāja, ka viņam vajag miega-zāļu? Tu vaj es?

Lielvēja kundze,

Bet kas viņam tās miega-zāles deva? Tu vaj es?

Kalkūniete.

Bet kas tās miega-zāles no nabadzes izdeldza?
Tu vaj es?

Lielvēja kundze.

Bet kas par tām miega-zālēm nabadzei maksāja?
Tu vaj es?

Kalkūniete.

Ieskaitusēs. Tad tu jau, mās, man neizliesi, kad
es gribešu —! Iet lāvai tuvāk.

Lielvēja kundze.

Ar dusmām. Un tu neiesi vis, kad es negribēšu —!

Kalkūniete.

Iešu gan —!

Lielvēja kundze.

Tu laikam gribi viņu te aplaupīt —! Saķer viņu aiz
rokas un velk atpakaļ.

Kalkūniete.

Piepeši atlēkdama pate par gabalu nost. Vai Dieviņ: tu-
tens!..

Abas meklētājas paliek brīdi stāvam kā sastingušas, ne-
driksdēdamas ne kustēties, un skatās viena uz otras. Tai pašā
brīdī āra durvis veras vaļā, un no priekšnama ceļas uz augšu
Kalkūna platā bārda.

Kalkūns.

Droši. Nu — kas ir?.. Atradāt?.. Kad viņam neat-
bild. Ko jūs stāviet — kā nebūtu viena otras visu
gadu redzējušas!..

Lielvēja kundze.

Ar' skrējis!..

Kalkūns.

Vaj ir daudzi —?

Lielvēja kundze.
Tava negodīga cilvēka —!

Kalkūns.

Stipri un pārlicinoši. Jūs esiet meitiešu cilvēki: —
nezin kas var gadīties!. Tā pasaule tagad nav
galvojama! Tad dodiet jau labāk tūlīt man: drošs
paliek drošs!..

Kalkūniete.

Nav jau vēl nekas atrasts!

Kalkūns.

Te nu bij: tikai stāv un pļāpā! Loti stipri. Kā
dumas!..

Kalkūniete.

Klusāk!klusāk!.. Kā neuzmostas: tad nebūs labi!
Paskaties, kas viņam uz tām krūtīm!..

Kalkūns pievīrzas lāvai tuvāk un satrūcies arī pakāpjas at-
pakaļ. Pa to laiku Lielvēja kundze veikli iemetas pa lūku
otrā istabā.

Kalkūns.

Ka tevi nelabais!.. Nospļauņas. Varbūt ir pagalvi —
un vajadzētu pameklēt...

Kalkūniete.

Pamanījuse Lielvēja kundzes nozušanu. Vai Dieviņ: nu
tā viena pate tur pa viņu pusi!.. Arī ieklūp otrā istabā.

Lielvēja kundze.

Otrā istabā. Nava jau nekā: — tukši visi kakti!..

Kalkūniete.

Turpat. Bet labāk tomēr ir, ka mēs apskatāmies
abas divas!..

Pa to laiku Kalkūns pats lokās ap krāsni: grābā augšā,
ielikstas rovi, tausta aizgorēs.

Lielvēja kundze iznāk no otras istabas, neddama līdz vecus
kamzolus, un pret logu nostājusēs tos pārmeklē.

Kalkūniete izsteidzas viņai pakaļ ar vecu ziemas cepuri, un Lielvēja kundzes darbošanos stingri uzmanīdama, savukārt iztausta to.

Lielvēja kundze.

Nekā!.. Būs vien pie viņa paša. Un es iešu pie viņa droši — jo esmu tak viņam tas vistuvākais cilvēks!..

Kalkūniete.

Nekā!.. Tad jau iesim, mās, abas divas. Es esmu šitai lietā tev tikdaudz jau palīdzējuse, ka manis atraidīt vis tu nevari!..

Kalkūns.

Ko nu jūs — meitiešu cilvēki!.. Vēl sabīsaties!.. Tad laidiet jau labāk mani!..

Labjānis.

Ātri ienāk no āra; stipri. Sakiet, kas te notiek —? Un kā te drīkst kāds meklēt ko —? Visa manta te ir manā glabāšanā... un visam es uzlieku te šļaku! Lūko it kā bidīt citus uz izeju atpakaļ, kas viņam tomēr neizdodas.

Kalkūniete.

To jau es domāju: Labjānis ar'!..

Lielvēja kundze.

Kā ar izmisumu. Ko jūs visi te sanākuši — kā pagāni!.. Tas ir mans cilvēks... un mana ir arī viņa manta!

Kalkūniete.

Ne, mās — ir sava daļa tur arī man: viena pate tu vis neka neizdarītu!

Labjānis.

Manta ir manā glabāšanā!.. Un es taisīšu testamenti... un kad to plēsīs vaļā, tad redzēsiet, kas kuram tiks!.. Un likuma vārdā es visam te uzlieku šļaku!..

Kalkūns.

Dusmīgi izceldams bārdu. Negrūsties: citādi dabūsi pats riktīgu šļaku!..

Mirkšiene.

Ieskrien no āra aizelsusēs. Vai Dieviņ!.. Nu visi te saskrējuši kā kraukļi!.. Bet man viņš lika aizspiest viņam actiņas un viņu nomazgāt!..

Kalkūniete.

Ko tad vēl šitā vārņa te skrējuse!..

Labjānis.

Likuma vārdā es —!

Kalkūns iebrūž ar roku Labjānam pakrūtī, un tam aizraujas valoda.

Mirkšiene.

Lūkodama izlauzties citiem cauri. Laidiet, velni!.. Viņš pats ar savu muti man teica, lai es aizspiežot šīm actiņām un šo nomazgājos —!

Lielvēja kundze.

Skrējuse ar' kā traka: nu gaļa sadegs krāsni!..

No āra uznāk Arturs un Elza. Tie ap lāvu, pusriņķī sastājušies, turā cits citu cieti, pats neviens gulošam Valkam tuvāk netikdams.

Elza.

Man jaskumst... un arī — jāpriecājas!..

Arturs.

Kā tā, Elzas jaunkundze —?

Lielvēja kundze.

Tak būtu jel maz kaunējušies!..

Kalkūniete.

Tikpat, mās, mums ko kaunēties, kā tev!..

Elza.

Te atbraukuse, esmu par pāra dienām mācījusēs daudz vairāk, nekā pilsētā par pāra gadiem — un es vēlētos, lai katra meita ar labu pūru piedzīvotu to pašu —!

Arturs.

Zobgalīgi. Tad ļoti vērtīgs braukums — novēlu laimes!..

Labjānis.

Lik... likuma vārdā... es jums —

Kalkūns.

Likumā vārdā — dabūsi vēl!..

Elza.

Rādīdama uz cilvēku pūli ap Valka lāvu. Un ko viņi dara — jūs atrodiēt arī par skaistu un pareizu —?

Arturs.

Cik tur skaista, to es nezinu: tā nav mana specialitāte. Bet nepareiza tur nav nekā. Ja kāds sabiedrības loceklis ir nepilnīgs, tad —

Labjānis.

Ar jaunu spēku. Likuma vārdā es jums saku, ka uzlieku visam te šļaku!..

Elza.

Ak, — riebums!.. Un jūs tāds pats!.. Viss nu ir beigts!.. It kā ieraudas, ceļ rokas pie galvas un ātri metas pa pakāpenēm uz leju.

Arturs.

Ar smiektu. Idealismam ir viegli spārni... Bet gan mēs vēl tiksimies, kad viņi piekusīs... Uz redzēšanos!..

Lielvēja kundze.

Lielās dusmās. Laid tu mani vaļā, trākā —!

Kalkūniete.

Nekā, mās: ja iesim, tad iesim abas divas!..

Mirkšiene.

Mīlie cilvēki, tak apdomājiet ar', ka viņš pats tak man teica, lai es aizspiežot viņam actiņas un viņu nomazgājot —!

Elvira.

Uzskrien istabā; bāla un drebošā. Kur ir namdars kur viņš ir?..

Cimdiņš.

Iesteigdamies tūlīt aiz viņas. Ak' nevar savaldīt —? Tad dodat man!

Mirkšķiene.

Paskat — brūte!.. Arī pēc mantas!.. Vaj tad tam smēres bodniekam naudas jau trūkst?..

Elvira.

Velti pūlēdamās rindai cauri tikt. Laidiet mani pie viņa!.. Laid — iet!..

Kalkūns.

Cietāki saņemdamas Labjāni. Nerausties, puika — tu jau nu netiksi!..

Labjānis.

Niknumā. Likuma vārdā —!

Mirkšiene.

Testemente!..

Cimdiņš.

Aizlavijies gar rindas galu, tuvojas Valka guļu-vietai. Čto takoje? Tā taču būtu viena famoza lieta — Palīgā —! Lieliem lēcieniem aizsniedz lūku, metas zemē un pa durvīm ārā.

Māris Valks izceļas un nostājas aiz strīdniekiem, turēdams rokā spožu ieroci; acis viņam plati ieplēstas un žokļi dreb. Visi atnākušie uz acūmirkli ir kā sastinguši, bet tad, cits par citu, krisdami un klupdami, metas pa lūku uz leju un pa durvīm ārā. Arturs satver Elviru un rauj to sev līdz.

Elvira.

Priekšnamā. Namdar —!

Arturs.

Turpat. Trakā —!

Pēc tam ārā klusums. Brīdi Māris Valks stāv kā nekustīgs, baigs tēls.

Māris Valks.

Kā ārprātā un kā vaiņmanādams. Ha ha ha ha!.. Ha ha ha ha!.. Viņš nosviež ieroci zemē. Visus jūs izkaut nevar — un vienu pašu nokaut nav vērts!.. Tad viņš ar sāpēs sarauktu seju iet kādas reizes par istabu, apstājas beidzot pie koka tēla, apķer to abām rokām un tumši vaid, lauzīdamies nepanesamās mokās. Ne... nevaru!.. Vairs nevaru!.. Ak — nebūt vairs te!.. Gana!.. Marij... mēs drīzi tiksimies!..

Salna.

Uznāk no āra, un pie lūkas stāvēdama, brīdi raugas Valka mokās. Nu viņi vairs nenāks!..

Māris Valks.

Bet kā vēl nāci tu? Nu man vairs nav nekā — nekā, nekā!.. Kā dūsmās un žēlumā. Tu vari vēl dzīvot: ej un ubago pa pasauli!.. Es to nevaru!.. Ej un atstāj mani vienu — kā visi citi!.. Bargi. Ej projām!..

Gailis.

Nāk no āra un priekšnama durvīs pagriežas atpakaļ. Šai mājā dzīvos mūsu cepļa strādnieki! — Pagaidiet manis tepat! Uznāk istabā.

Salna.

Tu nepaliksi viens: — es tevis neatstāšu! Galvu dziļi noliekuse, iziet ārā.

Gailis.

Paraudzījies pa istabu apkārt. Jūs pats esat tas Valks?

Māris Valks.

Dievamžēl.

Gailis.

Vaj jūs arī to zināt, ka Lielvēji ir pārgājuši manā īpašumā?

Māris Valks.

Par ko man vajaga to zināt?

Gailis.

Jums vajaga gan to zināt: līdz ar Lielvējiem ir pārgājušas manā īpašumā arī tiesības uz šo māju, kurā jūs dzīvojat!

Māris Valks.

Tās nevar pāriet jūsu īpašumā pret manu gribu, jo viņas ir manas.

Gailis.

Iekaitināts. Un pret manu gribu jūs nevarat turēt savas mājas uz manas zemes! Māja jums jāatstāj tūlīt, un par to jūs varat saņemt no manis zināmu atlīdzību... viņa jums jāpārdod man!

Māris Valks.

Es viņas jums nepārdodu.

Gailis.

Tad jūs viņu atstāsiet arī bez tam! Ja es piedāvāju jums par jūsu māju atlīdzību, tad tikai tādēļ,

ka tā var derēt maniem nodomiem. Tā tad — apdomājiet, cik jūs par viņu gribētu!

Māris Valks.

To es pavisam nevēlos apdomāt.

Gailis.

Vaj tad aiziedami jūs domājat ņemt savu māju līdzī?

Māris Valks.

Brīdi domās stāvējis. Ja... aiziedams es gribu ņemt viņu līdzī.

Gailis.

Ar nožēlošanu. Jūs darītu to aplam! Pārcelt māju uz citu vietu — tas izmaksātu jums daudz vairāk, nekā viņa pate ir vērts. Bet no manis jūs varat saņemt smuku naudu. Pārliekat to vēl līdz rītam.

Māris Valks.

Es to esmu jau tūlīt pārlicis.

Gailis.

Nu —? Ka māju atstāsiet man?

Māris Valks.

Ka mājas neatstāšu jums.

Gailis.

Pavisam izbrīnējies. Neatstāsiet —!

Māris Valks.

Neatstāšu.

Gailis.

Cieti. Tad gādājiet, kā vieta tiek tīra!

Māris Valks.

Ja... es gādāšu... es gādāšu... kā vieta tiek tīra. No āra ienāk Valdis un Marīte un blakus kāpj uz augšu.

Gailis.

Kā gribat! Pēc britiņa; mīkstāki. Tikai žēl gan ir, ka jūs atraidat tik labi domātu priekšlikumu... un jums nevajadzētu tā pārsteigties!.. Nu — es pienākšu vēl rīt. . un tad es redzēšu, ko jūs beidzot būsiat nolēmuši. Iet ārā.

Māris Valks.

Ja... tad jūs redzesiet, ko es būšu nolēmis.

Valdis.

Daudz cilvēku atnākuši no mājas uz mežu, un mēs domājam, ka viņi būs te...

Marīte.

Un mežā ar' nevar viņu nekur atrast: tad laikam būs aizgājuši uz māju atpakaļ...

Māris Valks.

Ja — tad viņi būs gan aizgājuši atpakaļ.

Marīte.

Tad jāiet arī mums: drīz būs vakariņas — un mūsu meklēs...

Valdis.

Ja, vakariņām vajag būt drīzi: ēst jau ar' stipri gribās...

Māris Valks.

Tiesa gan, bērni: laiks ir iet uz māju.

Valdis.

Krusttēv, nāc tu atkal mums līdz!

Marīte.

Ja, krusttēv: iesim atkal visi trīs!

Māris Valks.

Nē, mani mīļie: es nevaru jums nu līdzī iet.

Marīte.

Tas nu ir gan pavisam slikti!..

Māris Valks.

Nekas, mani draugi, nekas!..

Valdis.

Tagad ir briesmīg' tumši vakari — un tev laikam ir no tumsas bail?..

Māris Valks.

Skumji pasmaidīdams. Tiesa gan, mīļie: man ir no tumsas bail...

Valdis.

Tad nekā...

Marīte.

Mums jāiet tad vieniem pašiem...

Māris Valks.

Ja, bērni: nāciet un pasakiet man ardievu — un tad ejta!

Bērni nāk viņam klāt; viņš noliecas un skūpstā viņus uz galvas.

Valdis.

Skaudamies klāt viņam no vienas puses. Žēl gan, ka tu nevari nākt!..

Marīte.

Tāpat, glausdamās viņam klāt no otras puses. Kam tu nāci tik drīzi atpakaļ!..

Māris Valks.

Noslīgst bērnu vidū ceļos, un abām rokām tos skaudams, skūpstā viņus vēl. Ardievu, mani mīļie!.. Dzīvojiet

veseli!.. Ardievu, mani draugi!.. Esiet laimīgi!..
Viņš novada bērņus līdz durvīm un izlaiž ārā.

Valdis.

Iedams ārā. Bet mēs, krusttēv, uz tevi atkal nāksim!

Marīte.

Tāpat. Mēs dzīvosim, krusttēv, ar tevi!

Māris Valks.

Uz sliedzņā stāvēdams un mādams ar roku. Tā mani mīļie, tā mani draugi! . Ardievu! . Ardievu!.. Lēni uznāk istabā atpakaļ un kā salauzts atlaižas uz sola; galva viņam noliecas dziļi uz krūtīm; sapīgās, nevaldamās raudās, kas tam laužas pa krūtīm, viņam, sadrebas pleci, un viņš smagi ievaidās.

Klusi no priekšnama pie lūkas uznākuse, nabadze Salna brītiņu raugās uz viņu un bedīgi paloka galvu; tad viņa atgriežas priekšnamā atpakaļ, pakāpjas uz blūķa trepēm, kuŗas ved uz mājas augšieni, un tur nosēžas.

Pa logu, kā sārta mirdzošas zelta stīgas, sāk stiepties iekšā rietošas saules stari.

Salna.

Klusi, sāpēs dreboši. Māri!.. Pēc brītiņa, kad Valks gan sadrebējis, bet ne pilnīgi atmodies no savām mokām. Māri!..

Māris Valks.

Iztrūkstas kā no smaga miega, paraugās apkārt, kā kādā svešā vietā, un pieceļas. Nu vairāk vairs nekā: viss ir jau bijis!.. Nu esmu es kā serdzīgs tuksnesī... kā ļauni sērdzīgs tuksnesī!.. Bet tad es šķīstīšos: es gribu palikt tīrs!.. Viņš ņem no krāsns rovjā sakaltušus zāļu stiebrus, salauzītus koku zarus un malkas gabalus un met tos pa lūku otrā istabā; tad izvelk no krāsns sausus priežu skalus, salauza, un aizdedzinājis, ieliek tos sasviestajā sārta; pēc tam viņš pielej no krūzes glāzē ūdens, pameklē lāvas galā citkārt nabadzes iedotā vistokliša, attin to vaļā, un viņa rokā ir mazs stikla trauciņš ar lāsi tumša šķidruma; trauciņa saturu glāzē ielejot, ūdens paliek sarkans.

Viss mani vīlis vien un mānījis šai pasaulē. Tik tu vien manis nevīlī un nemānīsi, vecā nabadze!

Kam ar' tev darīt to: kā man, tev arī nava vairs nekā — un drīzi arī nevajadzēs vairāk it nekā. Paldies tev, goda sirds!.. Ar glāzi rokā domīgi raugās, kā no otras istabas pa lūku sāk vēlties iekšā zili dūmu kamoli, un saules stari, sārti zaigodami, duras tiem cauri ar dzirkstošu spožumu; pret logu pagriežies. Ardieu, debess gaisma! Mani si₁dījuse tu šinī pasaulē, kur sirds man ledū sala. Nu, nomocīta, vairāk nevar tā: kas reiz bij svēts, nu netīrs ticis viss, un pats es sev kā tumša, smaga sieksta. Bet dvēsele pēc senas laimes raud, kad sirds un pasaule — kā gaiši bērna smaidi... Ardieu saule... mežs, kas vēsi šalc!.. Es eju... nāvē palikt tīrs un balts! Viņš izdzer glāzi, un tā izslīd viņam no rokas; saules pavedieni notrūkst, metas krēsls; rokas pie krūtīm spiezdams, viņš svārstīgā gaitā aiziet pie lāvas un nolimst uz tās. Dūmu pa lūku saveļas iekšā aizvienam vairāk, un caur tiem redz otrā istabā šaudamies un lokamies sarkanās uguns mēles. Nabadze Salna atstāj savu vietu uz trepēm, uznāk istabā un tuvojas Valkam.

Salnā.

Kā jaunā, dzidrā balsī. Māri!.. vaj tu mani vēl dzirdi?

Māris Valks.

Tumši, nosmacēti — kā tālumā aiziedams. Kas mani sauc? Vaj tu tā esi, Marij? Marij... tu?!

Salna.

Es šķīstīšos līdz ar tevi! Viņa noplok Valkam uz krūtīm. Aiz lūkas, otrā istabā, uzliesmo stiprs un ass spožums.